

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klima školní třídy
The Climate of the School Class
Lucie Fleischhackerová

Vedoucí práce: PhDr. Marie Linková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B Francouzský jazyk – Pedagogika

Rok odevzdání: 2019

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Klima školní třídy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3.7.2019

Poděkování

Za odborné vedení práce, cenné rady a pomoc děkuji vedoucí práce PhDr. Marii Linkové, Ph.D.

Děkuji také školám, studentům a učitelům, kteří mi poskytli potřebné informace a umožnili realizaci výzkumného šetření.

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zjistit a porovnat klima v prvních a druhých ročnících na soukromém a státním gymnáziu. Práce se snaží zjistit klima v konkrétních třídách na každé škole a porovnat případné rozdíly ve vztazích a klimatu na státní a soukromé škole. Dále se práce bude věnovat jednotlivým proměnným dotazníku a studovat, jak se od sebe v jednotlivých třídách proměnné liší a které faktory je mohou ovlivňovat.

V teoretické části se práce věnuje vymezení základních pojmů, kterými jsou klima školní třídy, klima školy, typy klimatu, aktéři klimatu, škola jako sociální útvar a sociální interakce. Práce se zaměřuje především na faktory ovlivňující klima školní třídy a jeho aktéry, kterými jsou studenti, učitelé, škola i rodiče. Teoretická část se také zabývá charakteristikou zkoumané skupiny a jejím psychickým vývojem, který z velké části ovlivňuje třídní klima.

Praktická část se bude zabývat výzkumnou metodou CES, dále popisem prováděného výzkumného šetření a jeho průběhu. Dotazník je zaměřen na angažovanost žáků ve školní práci, vztahy mezi žáky ve třídě, učitelovu pomoc a podporu, orientaci žáků na úkoly, pořádek a organizovanost třídy a jasnost pravidel. Výzkumné šetření je doplněno o krátký nestandardizovaný rozhovor se třídními učiteli. V závěru práce budou předloženy a vyhodnoceny výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: klima třídy, klima školy, typy klimatu, aktéři klimatu, škola jako sociální útvar, metoda CES (Classroom Environment Scale)

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to find out and compare the climate in a first and a second degree of a private grammar school and a public grammar school. The thesis tries to find out what climate is in each class at each school and wants to compare possible differences in relations and climate in public and private school. Furthermore, the thesis will deal with individual items of the questionnaire and study how different they are from one class to another and which factors may influence them.

In the theoretical part, the thesis deals with the definition of basic concepts such as climate of the school class, climate of the school, types of climate, climate actors, school as a social unit and social interaction. The thesis focuses mainly on the factors influencing the classroom climate and its actors, which are students, teachers, school and parents. The theoretical part also deals with the characteristics of the examined group and its psychological development, which influences the classroom climate.

The practical part will deal with the CES research method, the description of the conducted research and its course. The questionnaire focuses on students' involvements in schoolwork, classroom relations, teacher's assistance and support, students' orientation to tasks, order and organization of the class and clarity of rules. The research is supplemented by a short non-standardized interview with class teachers. The results of the research will be presented and evaluated at the end of the thesis.

Key words: climate of a school class, school climate, types of climate, climate actors, school as a social unit, CES (Classroom Environment Scale)

Obsah

Úvod.....	7
1 Škola.....	8
1.1 Školní třída.....	8
2 Psychický vývoj.....	9
2.1 Adolescence	10
2.1.1 Vývoj poznávacích procesů	10
2.1.2 Emoční vývoj.....	12
2.1.3 Socializace	12
3 Klima školy	14
3.1 Teorie klimatu	15
3.2 Faktory klimatu školy	16
3.3 Typy klimatu školy	16
3.4 Účinky klimatu školy	19
4 Klima třídy.....	21
4.1 Aktéři klimatu	22
4.1.1 Žák	22
4.1.2 Učitel.....	23
4.1.3 Rodiče	24
5 Metody pedagogického výzkumu.....	25
5.1 Dotazník	25
5.1.1 Dotazník CES	26
6 Diagnostikování klimatu třídy	28
6.1 Cíl výzkumného šetření.....	28
6.2 Výzkumný vzorek	28
6.3 Výsledky výzkumného šetření	29
Závěr	47
Seznam použité literatury:	48
Seznam příloh:	50
Seznam tabulek.....	51
Seznam grafů	52

Úvod

Tématem bakalářské práce je klima školní třídy. Tuto problematiku jsem si pro svou práci zvolila z důvodu její aktuálnosti. Klima školní třídy je obsáhlé a nosné téma, které zásadním způsobem ovlivňuje studenty, ale i učitele a celou školu. Třídní klima je častým předmětem zkoumání pro pedagogy, ale i psychology, což vnímám jako pozitivní, neboť třídní klima hraje zásadní roli ve výchově a vzdělávání či vytváření vztahů a je tedy důležité usilovat o jeho zlepšování.

Z vlastní zkušenosti znám nespočet sporů týkajících se kvality státních a soukromých škol a jejich klimatu. Soukromé školy se často prezentují tím, že svým studentům nabízejí skvělé podmínky pro další studium, pozitivní klima a mimořádné vztahy s učiteli, jejich náklonnost, pomoc a podporu. Proto bych ve své práci ráda zjistila a porovнала třídní klima v jedné soukromé škole a v jedné škole státní. Do mého výzkumného šetření jsem si vybrala první a druhý ročník na soukromém gymnáziu ve větším městě a poté první a druhý ročník na státním gymnáziu v menším městě.

Pro měření klimatu ve třídě jsem použila dotazník CES (Classroom Environment Scale), který vyplňovali studenti všech 4 tříd. Dotazník zkoumá již zmíněnou pomoc a podporu učitele, vztahy ve třídě, organizovanost třídy, pravidla ve třídě či angažovanost žáků ve školní práci. Při vyhodnocování dotazníků bude hodnocena třída jako celek, ale i samostatně skupina chlapců a skupina děvčat a budou porovnávány jejich odpovědi. Dále budou vyhodnoceny výsledky celé školy a porovnávány se školou druhou. S třídními učiteli bude veden krátký nestandardizovaný rozhovor na téma klima školní třídy.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou. V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy jako škola, třída, třídní klima a jevy a aktéři, kteří na klima působí a kteří ho ovlivňují a bude zde popsán psychický vývoj jedinců.

Praktická část se bude věnovat výzkumnému šetření a metodám pedagogického výzkumu, analýze výsledků a porovnávání klimatu v prvních a druhých ročnících na státním a soukromém gymnáziu, které budou zaznamenány v tabulkách a grafech.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Škola

„Škola je společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělávání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Stala se místem socializace žáků, podporujícím jejich osobnostní a sociální rozvoj a připravujícím je pro život osobní, pracovní a občanský“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003, cit. In: Čapek 2010, s. 133).

1.1 Školní třída

„Školní třída je určitá náhodně nebo cíleně vybraná skupina dětí či mládeže ve zhruba stejném věku a přibližně na stejné vzdělanostní úrovni. Tato skupina se schází pravidelně pět dní v týdnu obvykle ve stejném čase. Jedním z účelů, proč se tato skupina schází, je získávání znalostí, dovedností a formování postojů nejen za pomoci učitele (vyučováním), ale i vlastní prací (učením). Třída jako skupina i každý její člen je učitelem (učitelským sborem) hodnocen.“ (Dopita 2014, s. 1)

Jednotlivé třídy se neskládají z homogenních žáků, můžeme zde tedy najít žáky více či méně schopné, s různými vzdělávacími nebo vzdělanostními aspiracemi, což zapříčiňuje různé přístupy k jednotlivým žákům. Aby se rozdíly mezi úrovní žáků zmírnily, dochází často k užívání principu primární selekce, kdy žáci mohou odcházet na výběrové školy. Jiří Prokop (1996, s. 35) zavádí dělení školních tříd do třech skupin:

- třídy homogenní, optimální pro výuku, ale nereálné,
- třídy heterogenní, kde se pracuje s poměrně vyrovnanými skupinami a kde učitel může část hodiny pracovat frontálně,
- třídy heterogenní, kde se pracuje frontálním způsobem, za určitých rizik, které je třeba znát.

2 Psychický vývoj

Proměny psychických procesů a vlastností, jejich kvantitativní i kvalitativní změny a změny funkcí nazýváme psychický vývoj, který zahrnuje podle Vágnerové (2012, s. 11) několik oblastí:

- Biosociální vývoj – tělesný vývoj
- Vývoj kognitivních schopností – psychické procesy podílející se na poznávání a uchovávání získaných poznatků
- Vývoj motivačně emoční složky – vývojově podmíněná proměna emočního prožívání, emoční regulace
- Psychosociální vývoj – osobnostní a sociální charakteristiky, mezilidské vztahy, způsob chování – socializace

Psychický vývoj ovlivňuje mnoho faktorů. Patří mezi ně dědičnost (vrozené dispozice, předpoklady pro rozvoj psychických vlastností, tempo zrání) a prostředí (rodina, škola, kultura). Vývoj probíhá prostřednictvím zrání a učení. Zrání má vliv na předpoklady k rozvoji psychických procesů, učení se rozvíjí až na individuální možnou úroveň a mění psychické funkce a vlastnosti. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 145) také uvádějí, že jedinci dnes dospívají v nižším věku, než tomu bylo dříve, ale některé procesy jsou naopak opožděné (ochlupení, hlas). Nelze tedy potvrdit, zda urychlení tělesného vývoje je také spojeno s urychlením vývoje duševního – sekulární akcelerace. Větší procento odborníků ale zastává ten názor, že urychlení obou vývojų spolu souvisí a dokazují to například na zvýšení IQ o 10 bodů každých 30 let. K rozvoji psychických vlastností a procesů slouží vývoj centrálního nervového systému. Psychický vývoj je zákonitý, celistvý, nerovnoměrný a vždy individuálně specifický proces, který je členěn do několika období: období dětství:

- Prenatální období
- Novorozenecké období
- Kojenecké období
- Batolecí věk
- Předškolní období
- Školní věk

a období dospívání:

- Pubescence
- Adolescence

Dalšími obdobími jsou dospělost a stáří. Autoři vývojových teorií se liší mírou důrazu na zrání nebo na učení, stejně jako mírou důrazu na členění podle vývojových fází či akceptací plynulých dílčích změn.

2.1 Adolescence

Období, kterým se v rámci své bakalářské práce zabývám, je obdobím dospívání. Výzkumné šetření se týká studentů od 15 do 17 let. Tento věk je přechodem mezi dětstvím a dospělostí a týká se osob od 10 do 20 let. Langmajer a Krejčířová (2006, s. 142) období dospívání dělí na období pubescence (od 11 do 15 let) a období adolescence (od 15 do 22 let). Období pubescence člení na fázi prepuberty – pohlavní dospívání, fyzický vývoj – a na fázi vlastní puberty – reprodukční schopnost. Období adolescence je pro tuto práci podstatnější – změna postavení jedince ve společnosti, změna sebepojetí. Kvůli biologickým, psychickým a sociálním faktorům dochází ke změně osobnosti v oblasti somatické, sociální i psychické. Dospívání je ovlivněno kulturou a společenskými podmínkami. Člověk prochází celkovou proměnou sebe sama, obdobím hledání a přehodnocování. Nejzásadnějšími prvky v dospívání jsou zrání mozku jedince (zefektivnění neuronálního propojení, zvýšení hladiny dopaminu, dozrávání prefrontální mozkové kůry) a jeho tělesná proměna (schopnost reprodukce, růst svalů). V tomto období se dospívající velmi zajímají o svůj zevnějšek, o to, jak na ostatní působí, jsou zaměřeni na své tělo. Chtějí se líbit také sobě, což často vede ke cvičení či různým dietám. Dospívající často touží po originalitě a atraktivitě, neboť tito jedinci mají větší šanci na úspěch u vrstevníků.

2.1.1 Vývoj poznávacích procesů

Velmi významnou roli zde zastupuje kognitivní vývoj, který zajišťuje možnost rozvíjení dalších schopností. Piaget (1966, 1970, cit. In: Vágnerová 2012, s. 379) nazývá období, ve kterém dochází ke kvalitativní proměně způsobu uvažování, obdobím formálních logických operací neboli hypoteticko-deduktivní myšlení, kdy jedinec přestává být závislý na konkrétní realitě, začíná uvažovat hypoteticky, abstraktně. Dále

se rozvíjí také induktivní uvažování, které umožňuje jejich poznatky zobecnit. Mění se také jejich vztah k času, na rozdíl od předchozího období je pro dospívající důležitá také budoucnost či minulost nikoli pouze současnost.

Keating (1991, cit. In: Vágnerová 2012, s. 381) pojmenoval typické znaky způsobu myšlení u dospívajících:

- Dospívající připouštějí variabilitu různých možností – předpoklad k lepšímu pochopení různorodosti názorů jiných lidí.
- Dospívající dovedou uvažovat systematictěji – potvrzení či vyloučení hypotézy, dokážou připustit více možností.
- Dospívající dokážou experimentovat s vlastními úvahami – flexibilnější myšlení.

Na druhém stupni základní školy se studenti poprvé setkávají s abstraktním myšlením a poznávají rozdíly mezi jasně definovanými problémy ve škole a běžnými životními situacemi, kdy neexistuje žádný postup, jak se správně rozhodnout. V rané adolescenci si vyvíjejí různé způsoby myšlení a řešení problémů, umějí lépe odhadnout vlastní schopnosti a dovednosti, mohou si tak nastavit své cíle. Pozdní adolescence již nepřináší mnoho změn, vše se odehrává individuálně. Jedinci jsou schopni přijímat nové postupy řešení problémů, občas jsou jejich rozhodnutí však ovlivňována spíše emocemi než racionalitou. Dospívající jsou schopni vstřebávat větší množství informací v kratším čase, rychlost se zvýší téměř o polovinu. Dokážou také lépe pracovat se svou pozorností, soustředěním a sebekontrolou. Již jako mladší měli potřebu jistoty a bezpečí, nicméně v tomto období je brána v úvahu u jejich budoucnost. S budoucností souvisí potřeba seberealizace, kdy dospívající přemýšlejí o svých možnostech a plánech. Otevírají se jim nové obzory, a proto je také důležitá otevřená budoucnost, která však může vést k pocitům nejistoty. Se změnami v tomto období souvisí také nadměrná kritika, přesvědčení o výjimečném přemýšlení, přecitlivělost a vztahovačnost, radikální rozhodnutí, odsuzování nebo odmítání kompromisů. S obdobím také souvisí lepší práce s pamětí a nové, efektivnější postupy při učení, memorování. Jedinci používají různé strategie a pomůcky, jak si látku lépe zapamatovat a propojit ji s již naučeným. Jsou proto schopni naučit se najednou větší množství informací. Starší adolescenti dokážou také odhadnout čas, který se třeba věnovat k naučení se určité látky.

2.1.2 Emoční vývoj

S hormonální proměnou souvisí změny citového prožívání, kdy jsou dospívající velmi impulzivní, emočně nestabilní a přecitlivělí a jejich chování je často nepřiměřené. Své reakce si mnohokrát sami neumí vysvětlit a nejsou si jisti, z jakého důvodu reagovali podrážděně. V tomto období neradi projevují své city a jejich vztah s rodiči bývá často jejich chováním narušený. Potlačování emocí může vést k pocitům úzkosti, smutku, depresím či znechucení. Mezi obranné strategie proti nepříjemným pocitům Vágnerová (2012, s. 392) řadí mechanismus kyvadla, kdy se pubescent vrací k dětskému chování, regresi na nižší vývojové stádium v situaci, kterou nezvládá, či únik do fantazie, kdy pubescent utíká od reality, která přinesla pro něj neřešitelnou situaci. V pozdější adolescenci se hormony vyrovnávají a organismus se přizpůsobuje okolí, adolescenti již nejsou tolik náladoví a mrzutí, dochází ke stabilizaci emočního prožívání, což vede k lepšímu zacházení s projevy ostatních.

2.1.3 Socializace

Skupina, kterou se v rámci bakalářské práce zabývám, jsou první a druhé ročníky středních škol, tedy skupina spíše patřící do rané adolescence, avšak v některých aspektech již v přechodném období mezi ranou a pozdní adolescencí. V raném období jedinec odmítá autority a je k nim velmi kritický, neboť se autoritám chce vyrovnat. Pro jedince v rané adolescenci je rodina stále velmi důležitá, i když se od ní částečně odpoutávají. Škola je pro ně důležitá spíše kvůli pozdějšímu sociálnímu postavení. Mnohem důležitější je pro ně vrstevnická skupina, se kterou se identifikují. V pozdní adolescenci se vztahy v rodině uklidňují a jedinec se domů rád vrací, i když je od ní více odpoután. Škola je pro ně důležitá především kvůli sociálnímu zařazení. Vrstevnická skupina je stále důležitá, vyvíjejí se vážnější vztahy.

Velmi významnou změnou v životě studenta je přestup na střední školu. Jeho sociální status není vysoký, ve třídě je nový, často nikoho nezná a na střední škole je nejmladší. Změní se také způsob vyučování, a to může být pro studenty stresující, neboť musí vstřebávat větší množství náročnějších informací než doposud. Někteří studenti studují jen kvůli rodičům, ale je samotné studium nezajímá. Nemyslím si ale, že by se to týkalo gymnázií, na kterých provádím výzkumné šetření, neboť tam většinou docházejí

studenti, kteří mají zájem o studium a chtějí dále pokračovat na vysoké školy. Studenti středních škol se často snaží spíš taktizovat a svůj výstup prodat, než aby vynakládali velké úsilí při učení. Pravidla školy již dodržují, ačkoli s nimi nemusí souhlasit, snaží se však školu nebrat příliš vážně a nejsou tedy při vyučování příliš aktivní (Mareš, Ježek 2002, cit. In: Vágnerová 2012, s. 418).

Pro jedince v období adolescence je důležitá vrstevnická skupina, která je oporou ve vytváření individuální identity. Kontakt s vrstevníky uspokojuje psychické potřeby jako: potřebu stimulace, potřebu smysluplného učení, potřebu jistoty a bezpečí, potřebu určit si vlastní pravidla či potřebu být akceptován (Vágnerová 2012, s. 424). Velmi důležitou skupinou vrstevníků je školní třída. Ve školní třídě se na rozdíl od mimoškolních aktivit studenti scházejí s ostatními nezávisle na tom, zda jsou si sympatičtí či nikoli a zda spolu čas trávit chtějí. Snaží se také vydobýt určitou pozici ve své třídě ať už školní úspěšností či ochotou pomoci. Ve třídě se nachází větší počet dětí, není tedy běžné, že by se mezi sebou bavili všichni studenti, ale tvoří si menší skupinky. Začínají se také navzájem více kamarádit chlapecké a dívčí skupiny. K rozpadu skupin dochází více u dívek, které častěji vyvolávají hádky či konflikty. Na nové škole, například při přestupu na střední školu, si jedinci musí znovu obhajovat svou pozici ve třídě a začlenit se do ní. Zejména ve skupinách 15 až 16letých studentů se objevuje strach ze zavržení. Důležitá jsou pro adolescenty přátelství. U chlapců se jedná spíše o počet přátel, u dívek naopak o kvalitu vztahu s menším počtem přátel. V tomto období vznikají také první partnerské vztahy. Adolescence je období, kdy se jedinec snaží poznat sám sebe například srovnáváním se s ostatními lidmi. Velmi důležitý je vztah k sobě samému, který si jedinec v průběhu dospívání buduje. Má také potřebu potvrzovat své kompetence.

3 Klima školy

„Klima školy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání. Patří do něho jejich vzájemná komunikace a sociální vztahy, stejně tak jejich vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které děje v této škole vyvolávají“ (Čapek 2010, s. 134).

Eder (1996, cit. In: Grecmanová 2008, s. 33) pojmenoval v pedagogice a psychologii tři různé varianty výrazu klima a všechny můžeme chápat samostatně. První definice klimatu je emoční kvalita vztahu mezi učitelem a žákem. Druhou definicí je pojem kultura školy mísící se s pojmem klima školy, kdy k oběma termínům náleží určité hodnoty a postoje. Poslední variantou pojmu klima je podle Edera preferování subjektivního vnímání (učebního) prostředí.

Školní prostředí podle R. Tagiuri a M. Havlínové (1994, cit. In: Grecmanová 2008, s. 31) tvoří dimenze:

- ekologická (materiální a estetické aspekty školy),
- demografická (osoby a skupiny osob, mající se školou něco do činění, jejich kvality a kompetence),
- sociální (způsob komunikace a kooperace mezi skupinami a uvnitř skupin osob, které patří do školy),
- kulturní (hodnotové vzory a normy, systém víry, poznávací a hodnotící postupy, veřejné mínění, odborné kompetence a symboly, které ve škole existují).

Mimo prostředí je škola také formální organizací, která má cíle, pravidla, role, hierarchie. Škola se dělí na určité formy (základní škola x gymnázium, tradiční x alternativní), stupně (základní x střední) a druhy (státní x soukromá). Nezbytnou součástí školy je i to, jak se žáci a učitelé ve škole cítí. Pro klima školy je zásadní, jestli žáci chodí do školy rádi a jak jsou motivovaní. Proti tomu jsou například materiální podmínky téměř zanedbatelné. Nemůžeme se soustředit pouze na vztahy žáků v jejich vlastní třídě, ale i na mezitřídní vztahy. Je velmi důležité žáky motivovat a povzbuzovat a probudit u nich zájem o danou látku či aktivitu, ale také chuť k práci v kolektivu. Učitel by měl žákům naslouchat a snažit se respektovat jejich individuální potřeby. Dále je škola pracovištěm

pro učitele, ale také budova, která je ovlivněna mnoha faktory (sociální, topografický, geografický) a i její vzhled a vybavení udává klima školy (moderní, zastaralé, velké, venkovské). J. Mareš (Ježek, 2003, cit. In: Grecmanová 2008, s. 32) dělí školy podle stupně vzdělávání, zvláštností populace, komunity, zřizovatele, kurikulární koncepce a dominující ideologie. Všechny tyto faktory ovlivňují klima, které tedy je na každé škole rozdílné.

„Klima školy považujeme za projev jejího prostředí, který vnímají, prožívají a hodnotí jeho účastníci.“ (Grecmanová 2008, s. 33). Klima školy můžeme konkrétně dělit také na klima třídy, klima výuky, organizační klima, klima učitelského sboru, komunikační klima atd. Klima ve škole je měřitelné především pomocí výpovědí účastníků a pozorování. Existuje několik teorií, jak přispět ke zlepšení školního klimatu. Jsou jimi např.: širší spolupráce s veřejností nebo posílení pravomocí školy. Budoucí vize do škol je např.: moderní vybavení, důraz na rozvoj samostatnosti a tvořivosti, snížení počtu žáků ve třídě, škola hrou apod. Důležité je ve třídě vytvořit suportivní, pozitivní klima, neboť v takové situaci si žák a učitel více rozumějí a naslouchají, očekávané chování se stává skutečným a řešení veškerých problémů je jednodušší.

F. Eder (1996, cit. In: Grecmanová 2008, s. 35) rozdělil klima podle pěti kritérií:

- obsah: Popis klimatu může zmapovat různé oblasti organizace školy, např.: vzájemné sociální vztahy mezi žáky.
- vztah k organizaci: Pojem klima se může vztahovat k celé organizaci školy nebo k jejím „výřezům“.
- vztah k subjektu: Popisy subjektivně prožívaného světa uvnitř organizace, nebo znaky organizace.
- popisovaná základna: Klima může být sledováno buď v rovině jednotlivých osob nebo jako souhrn popisů jednotlivých osob.
- prameny, data: Deskripce klimatu může pocházet od různých skupin respondentů. Dbá se na to, zda jsou výpovědi autentické nebo zprostředkované jinými lidmi.

3.1 Teorie klimatu

N. Janke (2006, cit. In: Grecmanová 2008, s. 42) ve své publikaci definoval dva různé přístupy k teorii klimatu. První přístup vychází z psychologie organizace, kde teorie

klimatu vychází z organizace a provozu školy. Důležitým prvkem je zde kooperace učitelů, chování a řízení vedení školy. Druhý přístup se opírá o pedagogiku a pedagogickou psychologii. Zde se soustřeďuje právě na klima školy či školní třídy. Oba přístupy jsou si podobné a souvisejí spolu, výzkumné linie se ale odlišují.

3.2 Faktory klimatu školy

V prostředí existuje mnoho faktorů ovlivňujících klima a jsou jak pozorovatelné, tak nepozorovatelné. Složky a činitele prostředí můžeme rozlišit na hmotné a nehmotné, živé a neživé, přírodní a kulturní, věcné a činnostní. Je několik vnějších vlivů, které na školní klima působí a patří k nim tyto faktory:

- druh nebo typ školy,
- poloha školy,
- vzdělávací program,
- obor studia.

H. Dreesmann (1992, cit. In: Grecmanová, s. 51) se zabýval vnitřní organizací školy, vlivy objektivního prostředí školy, vztahy k jiným prostředím, procesy, obsahy. R. Seebauer (2005, cit. In: Grecmanová, s. 52) zase uvádí jako faktory školy např.: velikost školy, rozsah požadavků kladených na výkon, trvání a intenzitu mezilidských vztahů, realizaci výuky, chápání rolí a chování učitelů apod. Grecmanová (2008, s. 52) jako faktory ovlivňující klima uvádí: region, architekturu a fyzické prostředí, formu školy, organizační znaky školy, obsah výuky a vyučovací předmět, osobnost učitele a osobnost žáka a na závěr vedení školy.

3.3 Typy klimatu školy

Na různých typech škol můžeme pozorovat různé klima. Závisí to na školských systémech, stupních, druzích a formách škol. Velmi se také liší školy venkovské a městské, kdy na venkovských školách převládá spíše tradiční a konzervativní přístup. F. Oswald (1989, cit. In: Grecmanová 2008, s. 75) vypracoval několik typů klimatu a těmito klimatickými typy jsou:

- **Typy klimatu školy podle kustodiálního a edukativního určení cíle školy:** Škola, která má kustodiální cíle se striktně drží předpisů, je velmi rutinní a lpí na racionalitě a koordinaci. Škola s edukativními cíli je založená na experimentech, autonomii a spontánnosti.
- **Typy klimatu školy podle uniformity a plurality:** Při uniformním klimatu jsou vztahy ve škole mezi žáky a učiteli velmi formální a neosobní. Ve škole, kde převažuje pluralitní klima, jsou si žáci s učiteli bližší, vztahy jsou více emocionální a velkou roli hraje entuziasmus.
- **Typy klimatu školy podle chování učitele v konfliktu se žáky:** V konzervativním klimatu je vyvíjen nátlak na žáky a často jsou omezována jejich práva. Oproti tomu klima progresivní je ve vzájemných vztazích založeno na demokratických hodnotách a racionálním řešení konfliktů.
- **Typy klimatu školy podle percepce nátlaku, který vede k přizpůsobení:** V homogenním klimatu jsou přístupy konzervativní a přísné. Naopak v heterogenním klimatu jsou vztahy spíše liberální a progresivní.
- **Typy klimatu školy podle zájmu o lidi, nebo o pracovní úkoly školy:** V tomto typu klimatu se porovnává zájem o pracovní úkoly se zájmem o lidské kontakty.
- **Typy klimatu školy podle různých vztahů, postojů, pocitů a hodnotících soudů:** Prvním typem je osobnostně orientovaný, kde hraje hlavní roli tolerance k žákům, pomoc, dobré vztahy mezi žáky a učiteli i učitelova spokojenost se zaměstnáním. Druhým typem je diskrepantní, který je charakteristický nesouladem mezi vnímáním rodičů a žáků a percepcí učitelů. Postoj rodičů i žáků k tomuto klimatu je negativní. Třetím typem je funkčně orientovaný, který se vyznačuje špatnými vztahy mezi žáky a učiteli, kdy se ve třídě objevuje tvrdá disciplína a konkurenční boj mezi žáky. Posledním typem je distanční, kde jsou sice špatné vztahy mezi žáky a učiteli, ale vztahy mezi spolužáky jsou spíše pozitivní.
- **Typy klimatu školy podle výchovných stylů:** V autoritativním typu klimatu školy je určitý odstup žáka od pedagoga, žáci jsou spíše soutěživí

a ctižádostiví. V typu demokratickém jsou vztahy bližší, žáci mají k učitelům důvěru, jsou vedeni ke spolupráci. Liberální typ klimatu je velmi volný a nevyžaduje disciplínu.

- **Typy klimatu školy podle způsobu vedení školy a kontaktu školy s okolím:** Prvním typem je Škola vedená autokraticky, od života izolujícím způsobem. Tento typ klimatu je charakteristický tím, že veškeré úkony a rozhodování jsou výhradně na řediteli a některých učitelích a rodiče ani žáci se na nich nepodílejí. Chod školy je tradiční bez podpory inovací. Druhým typem je Škola vedená autokraticky, životu blízkým způsobem. Škola je stále řízena pouze vedením, ale je otevřena společenským akcím, soutěžím nebo například výstavám a školní život je zde velmi aktivní. Dalším typem je Škola vedená demokraticky, od života izolujícím způsobem. Pro tento typ je typický dialog a každý má právo vyjádřit názor. Vše, co je konáno, se koná výhradně ve škole. Posledním typem je Škola vedená demokraticky, životu blízkým způsobem. I zde se klade důraz na spolupráci, a navíc je škola v interakci s okolním světem. Je zde uplatňována i projektová výuka.
- **Typy klimatu školy podle autentičnosti chování členů organizace:** Klima je zde rozděleno na otevřené a uzavřené. V otevřeném klimatu je kladen důraz na autentičnost chování, v uzavřeném klimatu se projevuje spíše apatie a nečinnost.
- **Typy klimatu školy podle spokojenosti učitelů:** Tento typ klimatu od sebe v zásadě odlišuje dobré a špatné školy. Ve školách s vysokou spokojeností učitelů bývá dobrý kolektiv, pozitivní vnímání vedení a spoluúčast na rozhodování ve škole. Ve školách s nepatrnou spokojeností je vedení spíše defensivní a formální, učitelé se ve škole necítí dobře ani mezi žáky.
- **Pozitivní klima školy:** Pozitivní klima ve škole je nutná složka pro to, aby práce ve škole byla příjemná a efektivní. Pro pozitivní klima je charakteristická důvěra, jistota, vstřícnost, úcta, spolupráce, respekt, důslednost atd. Pozitivní klima dané školy se posuzuje z hlediska žáků, učitelů, rodičů, ale i veřejnosti. Pakliže má škola pozitivní klima, stává se

místem, kam se žáci chodí rádi učit a učitelé vyučovat. Vede také ke spokojenosti v učitelském sboru, k dobrému vztahu s vedením a rodiči a k dobrým vztahům mezi žáky.

3.4 Účinky klimatu školy

Účinky klimatu školy jsou často definovány nepřesně, není přesná definice, která by termín zcela správně popsala, i každý odborník ho vnímá odlišně. K pozitivním účinkům školy se řadí například odborný rozhled, sebepoznání či samostatnost. Ke spíše negativním bychom zařadili soutěživost mezi spolužáky a strach zkoušet nové věci nebo se angažovat v různých činnostech. Ve Spojených Státech se spíše soustředí na efektivitu a výkonnost žáků než na sociální chování žáků a na vývoj jejich osobnosti. V Americe se výkonnost měří pomocí výkonnostních testů. U nás a v Německu k tomu používáme především známky. Mnoho odborníků je toho názoru, že výkonnost a úspěšnost jsou dány hlavně klimatem školy. Druzí tvrdí, že spojení mezi nimi je jen velmi malé. V některých školách ale můžeme pozorovat, že čím lepší je klima, tím lepší jsou známky, soustředěnost žáků či úroveň jejich sebevědomí. Toto tvrzení však není celoplošné a vždy se týká jen konkrétních jedinců, nikoli celé školy. Jistým způsobem však klima ovlivňuje výkon vždy. Podle H. Fenda (1977, cit. In: Grecmanová 2008, s. 37) s klimatem školy souvisí výkonnostní status třídy neboli počet úspěšných žáků oproti počtu neúspěšných žáků.

R. H. Moos (1979, s. 196) ve své práci předkládá čtyři závěry o účincích klimatu školy na výkon žáků:

- Sociální klima charakteristické velkým významem sociálních vztahů a vysokou pohotovostí ke změně vede k vyšší spokojenosti u žáků, stoupajícímu zájmu o obor, k pozitivnímu sociálnímu chování a k vyšší nezávislosti, sebeúctě a kreativitě.
- Dobrých výkonů je dosahováno ve třídě, jejíž klima je charakteristické vysokými hodnotami v dimenzích orientace na úkoly, soutěžení, organizace a přehlednosti. V tomto klimatu se ovšem nepodporují zájmy, tvořivost a „morálka“.

- Třídy, které se intenzivně orientují na kontrolu, vyvolávají u žáků nespokojenost a odcizení a nevykazují v osobních a sociálních vztazích ani v oblasti výkonu pozitivní účinky.
- Růstu výkonu může být dosaženo v klimatu, ve kterém se vyskytují následující znaky: přátelské a podporující chování ze strany učitelů, důraz na školní úkoly a výkon, střední rozsah přehlednosti, organizace a strukturování. V souvislosti s tím se projevují pozitivní účinky na tvořivost, sebeúctu a nezávislost.

Spokojenost žáků a učitelů ve třídách také závisí na klimatu třídy. Ve třídách, kde se více budují sociální vztahy, jsou žáci spokojenější. Při pozitivním klimatu se také projevuje pracovní spokojenost a lepší atmosféra v kolektivu učitelů. Naopak ve třídách, kde je nad žáky neustálý dohled, jsou si žáci méně jistí sami sebou a jsou také méně spokojeni s učitelskými výsledky. Tlak na žáky se později také projevuje velmi negativně jak z hlediska výkonu, tak z hlediska spokojenosti. Z toho vyplývá, že klima ve třídě a vnímání zátěže žáků se velmi ovlivňují. Je prokázáno, že klima ve škole ovlivňuje jedince i po jejím opuštění, a to i po několika letech. Lidé, kteří docházeli do třídy s pozitivním klimatem, mají podle výzkumů menší problémy s nespavostí a nemají sklony k depresím a smutku. Naopak ti, kteří navštěvovali školu se spíše negativním klimatem, kde si žáci nevyházeli vstříc a neměli dobré vztahy, prožívají častěji stresové situace a jsou u nich také více rozšířené zdravotní obtíže.

4 Klima třídy

Prostředí třídy je kromě různých variant struktury charakterizováno klimatem třídy. Pojmy prostředí a klima se často nesprávně zaměňují nebo jsou nahrazovány pojmy atmosféra, nálada třídy či ovzduší třídy. Klima ale v meteorologii znamená dlouhodobý stav počasí, čímž se liší od atmosféry, která je krátkodobá, situační. Prostředí bývá charakterizováno jako objektivní realita s různými činiteli, které člověka obklopují celý jeho život, ovlivňují ho a vzájemně na sebe reagují. Člověk si je těchto vlivů vědomý a sám si své prostředí dotváří a posuzuje ho. Klima lze tedy vyjádřit jako kvalitu vyplývající z prostředí, ve kterém se člověk či skupina lidí pohybuje. Klima je z největší části tvořeno právě člověkem. Někteří odborníci „považují klima třídy za sociálně-psychologickou proměnnou, která představuje dlouhodobější sociálně emocionální naladění, zobecněné postoje a vztahy, emocionální výpovědi žáků dané třídou o událostech ve třídě včetně pedagogického působení učitelů školy“ (Průcha, Walterová, Mareš 1998, cit. In: Čapek 2010, s. 135). Nejúčinnější metodou zjištění třídního klimatu jsou výpovědi jeho účastníků, tedy žáků a učitelů. Odborníci se neshodují ani v názoru, kdo je hlavním tvůrcem klimatu ve třídě. Jedni tvrdí, že to jsou především žáci a jejich postoj ke škole a k učení, druhí jsou toho názoru, že hlavním tvůrcem klimatu je právě učitel a podle Průchy (2002, cit. In: Čapek 2010, s. 14) by mezi učitelovy klíčové dovednosti mělo patřit i to, jak dokáže vytvářet pozitivní klima ve třídě. Ačkoli je role učitele ve vytváření klimatu velmi podstatná, dobré klima ve třídě může být i přes nedokonalou spolupráci všech jeho spolutvůrců. Cílem učitele by mělo být vytvoření suportivního klimatu.

Robert Čapek (2010, s. 15) vyjmenovává aspekty utvářející klima, jsou to:

- vyučovací metody a edukační aktivity,
- komunikace ve třídě,
- hodnocení ve třídě,
- kázeňské vedení třídy,
- vztahy mezi žáky ve třídě,
- participace žáků,
- prostředí třídy.

„Klima je psychosociální fenomén, který vzniká odrazem objektivní reality (prostředí) v subjektivním vnímání, prožívání a hodnocení jeho posuzovatelů. Klima

nevzniká samo o sobě, nýbrž se vytváří. Jde o dlouhodobý jev. Délkou trvání se liší od atmosféry, které působí krátkodobě a je situačně podmíněná. Také je však závislá na prostředí a na lidském vnímání“ (Grecmanová 2008, s. 9).

Lewin (1963, 1982, cit. In: Grecmanová 2008, s. 9) také hovoří o tom, že fyzikálně stejné prostředí může působit různě na rozdílné typy lidí. Prostředí bude pro nadané žáky, žáky s problémy a pro učitele odlišné a chování osob je dáno právě prostředím a vědomím konkrétního jedince. Muray (1963, cit. In: Grecmanová 2008, s. 10) hovoří o tom, že lidské chování je výsledkem interakce jedince a prostředí.

„Třídní klima je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvůrcích a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí“ (Čapek 2010, s. 13).

Průcha (2002, cit. In: Čapek 2010, s. 12) definuje klima a dělí edukační prostředí třídy na:

- Fyzikální faktory (osvětlení, prostorové dispozice, konstrukce nábytku, barvy stěn)
- Psychosociální faktory
 - Stabilní (trvalejší sociální vztahy mezi účastníky edukačních procesů) – klima třídy
 - Proměnlivé (krátkodobé stavy interakce mezi účastníky edukačních procesů) – atmosféra ve třídě

4.1 Aktéři klimatu

4.1.1 Žák

Žákem se dítě stává v momentě, kdy vstupuje do školy. Po dítěti se začne vyžadovat určitá kázeň a adekvátní způsob chování, začíná se hlouběji vzdělávat a navazuje sociální vztahy a interakce s druhými. Novým prvkem je také hodnocení, na které si žák zvyká a snaží se podávat požadované výsledky. Žák by neměl být učitelem hodnocen pouze podle prospěchu, ale i podle celkové osobnosti dítěte a jeho snahy. Žák

se v průběhu školní docházky mění a s ním se mění i jeho postoje ke spolužákům a k učiteli. Mění se i charakteristika tříd a ta závisí mimo jiné i na věku žáků. Čapek (2010, s. 20) ve své publikaci charakterizuje postoje a chování žáků podle školního věku a dělí je na:

- předškolní věk,
- mladší školní třída,
- třída v období puberty, středního školního věku,
- třída v postpubertálním období, starší školní věk,
- třídy adolescentů, středoškolské třídy.

4.1.2 Učitel

Učitel je spoluvůrcem klimatu a poskytuje žákům určitou úroveň vzdělání, předává jim své znalosti a zlepšuje jejich dovednosti a působí na žáky jak v oblasti výuky, tak v oblasti výchovy. Učitel je pro dítě autoritou, která vyžaduje řád a určité návyky. Dále rozvíjí osobnosti žáků, snaží se vzbudit zájem o vyučovanou látku a učí žáky ke spolupráci. Pro lepší klima ve třídě by pedagog měl mírnit svou mocenskou roli ve třídě a ponechávat iniciativu a aktivitu právě žákům. Důležitou roli má především třídní učitel, který musí své žáky znát a vědět, jakým způsobem s nimi má jednat, jak je motivovat a jak naopak mírnit. Proto je také důležité, aby třídní učitel měl ve své třídě dostatek vyučovacích hodin. Učitel by se měl snažit, aby rodiče se školou spolupracovali a toho může dosáhnout:

- profesionalitou,
- vhodnou komunikací s rodičem,
- optimismem a pozitivním postojem,
- vstřícností.

Učitel by měl také být otevřený rodičům při třídních schůzkách a neměl by rodičům dávat pouze negativní informace o jejich dětech. Naopak by měl vyzdvihovat jejich kvality a schopnosti.

4.1.3 Rodiče

Rodiče do tvorby klimatu ve třídě zasahují, ačkoli nejsou jeho přímými tvůrci. Rodič by se měl o školu svého dítěte zajímat a pozorovat ji a přinášet i své vlastní názory. Podle Petláka (cit. In: Čapek 2010, s. 24) rodiče od školy očekávají:

- rovné zacházení, aby děti neměly pocit křivdy, že jsou učiteli nesympatické,
- podporu jejich dítěte ve vzdělávání,
- pomoc učitele a jeho vstřícnost při řešení problémů,
- zodpovědný a individuální přístup k jejich dítěti,
- zodpovědné a objektivní hodnocení žáka,
- vysokou kvalifikovanost a využívání nejen didaktických, ale i ostatních dovedností učitele,
- důraz učitele nejen na didaktické aspekty vyučování, ale i o jeho emoční stránku,
- zájem o neformální spolupráci s rodiči.

Rodiče ale mohou školní klima ovlivňovat i negativně a to tak, že na své dítě kladou vysoké nároky a přetěžují ho, hanlivě se vyjadřují o učiteli či o škole, přenáší na dítě strach, radí dětem, s kým by se měly kamarádit a s kým ne, při problémech v rodině své dítě často zanedbávají anebo jejich rodinná výchova není pro školu ideální. Mnoho problémů ve škole vzniká také na základě častých stížností rodičů ve škole. Pokud rodiče nejsou spokojeni, docházejí do školy nebo za konkrétními učiteli a požadují individuální přístupy k jejich dětem nebo i mírnější postup při hodnocení např. za vynaložené úsilí. Je samozřejmé, že učitel se nemůže každému takovému dítěti věnovat podle očekávání rodičů, a to zapříčiňuje určité neshody. Chyba ale není jen na straně rodičů, neboť i učitelé mohou být velmi neochotní či nespravedliví. Je zřejmé, že pro pozitivní klima ve třídě je třeba kooperace všech jejích spolutvůrců.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Metody pedagogického výzkumu

Mezi metody sběru dat v pedagogických výzkumech patří:

- Pedagogické pozorování – Odborníci hovoří o nejdůležitějším a nezastupitelném způsobu shromažďování materiálu a získávání dat. Pozorování se dělí na krátkodobé a dlouhodobé, introspekci a extrospekci, vlastní a nevlastní, přímé a nepřímé, standardizované a nestandardizované.
- Dotazník v pedagogickém výzkumu – „Způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (Gavora 2000, cit. In: Chráska 2007, s. 163). Dotazník patří mezi standardizované metody šetření.
- Interview – Bezprostřední verbální komunikace mezi výzkumným pracovníkem a respondentem.
- Testy – Testy jsou identické úkoly pro zkoumané. Můžeme je dělit na testy schopností, testy osobnosti a testy výkonu.
- Sociometrie – Specifické výzkumné postupy sloužící ke zjišťování a analýze mezilidských vztahů v malých sociálních skupinách.

5.1 Dotazník

Dotazník patří k jedné z nejvýznamnějších metod získávání dat v pedagogickém výzkumu. Otázky se mohou týkat vnějších jevů (názory učitelů) i jevů vnitřních (postoje či citové stavy). Na předem připravené otázky respondent odpovídá písemně, ty mohou být otevřené i uzavřené. V pedagogických šetřeních je dotazník často využíván zejména pro svou relativně snadnou konstrukci a rychlost a ekonomičnost shromažďování dat. Dotazníkům bývá často vytýkána jejich nepřesnost a nižší reliabilita.

Dotazník musí mít stanovený cíl (obsahující položky obsahové – údaje nutné ke splnění výzkumu a položky funkcionální – optimalizující průběh dotazování), formu požadované odpovědi (strukturované a nestrukturované položky) a obsah (položky zjišťující fakta, položky zjišťující znalosti nebo dovednosti či položky zjišťující mínění, postoje a motivy).

Požadavky ke konstrukci dotazníku jsou jasnost a srozumitelnost, jednoznačná formulace, zjišťování pouze nezbytných údajů, ochota respondentů, jasnost pokynů či z psychologického hlediska vyhovující řazení otázek. Pro dotazník je velmi důležitá reliabilita a metody jejího určování.

5.1.1 Dotazník CES

Při výzkumném šetření v této bakalářské práci byl použit standardizovaný dotazník CES (Classroom Environment Scale) B. J. Frasiera a D. L. Fishera, upravený J. Laškem a J. Marešem. Dotazník CES zkoumá klima školní třídy a je určen žákům druhého stupně ZŠ i studentům SŠ. Obsahuje 24 položek a pracuje s proměnnými. Každá proměnná je hodnocena čtyřmi dotazníkovými položkami:

- Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací (otázky 1, 7, 13, 19)
- Vztahy mezi žáky ve třídě (2, 8, 14, 20)
- Učitelova pomoc a podpora (3, 9, 15, 21)
- Orientace žáků na úkoly (4, 10, 16, 22)
- Pořádek a organizovanost (5, 11, 17, 23)
- Jasnost pravidel (6, 12, 18, 24).

Dotazník CES se vyskytuje ve dvou variantách. První z nich je varianta aktuální, která zkoumá aktuální klima třídy. Druhá varianta, preferovaná, zjišťuje, jaké klima a podmínky ve třídě by si studenti přáli.

Každý student dotazník vyplňuje samostatně, odpovídá zakroužkováním Ano/Ne. Student za každou odpověď Ano získá 3 body a za odpověď Ne 1 bod. U otázek označených písmenem R je bodování naopak. Nevyplněná nebo chybně vyplněná odpověď je hodnocena 2 body. Skóre se získá sečtením získaných bodů a otázek té které oblasti. V každé oblasti může student dosáhnout minimálně 4 a maximálně 12 bodů.

Pakliže hodnoty proměnných dosahují 12 bodů, je klima ve třídě příznivé. S klesajícími body klesá i příznivost klimatu. Ve všech třídách byla zadána pouze aktuální forma dotazníku. Vyplnění dotazníku po předchozím vysvětlení všech pokynů zabralo přibližně 15 minut.

S třídními učiteli jsem během vypracování dotazníku studenty vedla krátký rozhovor o jejich třídě. Rozhovor se vztahoval k otázkám z dotazníku CES, učitelé však měli prostor o své třídě sdělit i další informace, které jim na ní přijdou zajímavé. Výpovědi třídních učitelů jsou zaznamenány pod výsledky dotazníku CES.

6 Diagnostikování klimatu třídy

6.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumného šetření je zjistit a porovnat klima v prvních a druhých ročnících státního a soukromého gymnázia. Zjistit, zda je mezi klimatem na státní a soukromé škole výrazný rozdíl a zda hraje roli i délka studia na škole. Zajímají nás nejen výpovědi studentů, ale také výpovědi jejich třídních učitelů.

6.2 Výzkumný vzorek

Výzkumné šetření bylo provedeno v 1. a 2. ročníku na soukromém gymnáziu ve větším městě a v 1. a 2. ročníku na státním gymnáziu v menším městě. Na soukromém gymnáziu studuje okolo 250 studentů a většina studentů pochází z okolí města. Na státním gymnáziu studuje přibližně 450 studentů a studenti do něj dojíždějí i z okolních měst. Data jsem ve školách sbírala v květnu 2019.

- 1. výzkumný vzorek: 1. ročník státního gymnázia navštěvuje 28 studentů a dotazník vyplňovalo 26 z nich.
- 2. výzkumný vzorek: 2. ročník státního gymnázia navštěvuje 25 studentů a dotazník vyplňovalo 22 z nich.
- 3. výzkumný vzorek: 1. ročník soukromého gymnázia navštěvuje 21 studentů a dotazník vyplňovalo 17 z nich.
- 4. výzkumný vzorek: 2. ročník soukromého gymnázia navštěvuje 19 studentů a dotazník vyplňovalo 13 z nich.

6.3 Výsledky výzkumného šetření

Tabulka 1: Státní gymnázium, 1. ročník – Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací

		Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací						Výsledek
		1	7 R	13 R	19			
Chlapci	Ne	1	Ano	1	Ano	1	Ne	4
	Ne	1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
	Ano	3	Ne	3	Ano	1	Ne	8
	Ne	1	Ne	3	Ne	3	Ano	10
	Ano	3	Ano	1	Ano	1	Ne	6
	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ano	8
	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ano	8
	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ne	6
	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ano	8
	Ne	1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ano	8
	Ne	1	Ano	1	Ne	3	Ano	8
	Dívky	Ne	1	Ne	3	Ano	1	Ano
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
Ano		3	Ano	1	Ano	1	Ano	8
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ne	4
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
Ano		3	Ano	1	Ano	1	Ne	6
Ne		1	Ano	1	Ne	3	Ano	8
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ano	6
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ne	4
Ne		1	Ano	1	Ano	1	Ne	4
Ano		3	Ne	3	Ano	1	Ano	10
Ano		3	Ano	1	Ano	1	Ano	8
Ano	3	Ano	1	Ano	1	Ano	8	

Tabulka 2: Státní gymnázium, 1. ročník – Vztahy mezi žáky ve třídě

		Vztahy mezi žáky ve třídě						Výsledek
		2	8 R	14	20			
Chlapci	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ne	10
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Ano	3	Ano	1	Ano	3	Ne	8
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
	Dívky	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ne		1	Ne	3	Ano	3	Ano	10
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ne		1	Ano	1	Ano	3	Ano	8
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	12

Tabulka 3: Státní gymnázium, 1. ročník – Učitelova pomoc a podpora

		Učitelova pomoc a podpora						Výsledek	
		3 R	9	15	21				
Chlapci	Ne	3	Ne	1	Ne	1	Ne	1	6
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ano	1	Ne	1	Ne	1	Nic	2	5
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ne	1	Ano	3	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ne	1	Ano	3	Ne	1	8
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
Dívky	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ano	1	Ano	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	1	Ano	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ano	1	Ne	1	Ne	1	Ano	3	6
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ano	3	Ano	3	12

Tabulka 4: Státní gymnázium, 1. ročník – Orientace žáků na úkoly

		Orientace žáků na úkoly						Výsledek	
		4 R	10	16 R	22 R				
Chlapci	Ano	1	Ano	3	Ano	1	Ano	1	6
	Ano	1	Ano	3	Ne	3	Ano	1	8
	Ne	3	Ne	1	Ne	3	Ne	3	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ano	1	Ano	3	Ano	1	Ano	1	6
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ano	1	Ne	1	Ne	3	Ne	3	8
	Ne	3	Ne	1	Ne	3	Ne	3	10
	Ne	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	1	Ano	3	Ano	1	Ano	1	6
	Ano	1	Ano	3	Ne	3	Ano	1	8
Dívky	Ne	3	Nic	2	Ne	3	Ne	3	11
	Ne	3	Ne	1	Ano	1	Ne	3	8
	Ne	3	Ne	1	Ano	1	Ne	3	8
	Ne	3	Ne	1	Ano	1	Ne	3	8
	Ano	1	Ano	3	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	1	Ano	3	Ne	3	Ano	1	8
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ne	3	12
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ne	3	Ne	1	Ano	1	Ne	3	8
	Ne	3	Ano	3	Ne	3	Ano	1	10
	Ano	1	Ne	1	Ne	3	Ano	1	6
	Ano	1	Ne	1	Ne	3	Ano	1	6

Tabulka 5: Státní gymnázium, 1. ročník – Pořádek a organizovanost

		Pořádek a organizovanost						Výsledek	
		5		11		17 R		23 R	
Chlapci	Ano	3	Ne	1	Ano	1	Ano	1	6
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ne	3	10
	Ano	3	Ne	1	Ano	1	Ano	1	6
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ne	1	Ne	1	Ano	1	Ano	1	4
	Ano	3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
	Ano	3	Ne	1	Ano	1	Ano	1	6
	Dívky	Ano	3	Ne	1	Ano	1	Ano	1
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ano		3	Ne	1	Ano	1	Ano	1	6
Ano		3	Ne	1	Ano	1	Ne	3	8
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8
Ne		1	Ne	1	Ano	1	Ne	3	6
Ne		1	Ne	1	Ne	3	Ano	1	6
Ano		3	Ano	3	Ne	3	Ne	3	12
Ano		3	Ne	1	Ano	1	Ano	1	6
Ano		3	Ne	1	Ne	3	Ano	1	8

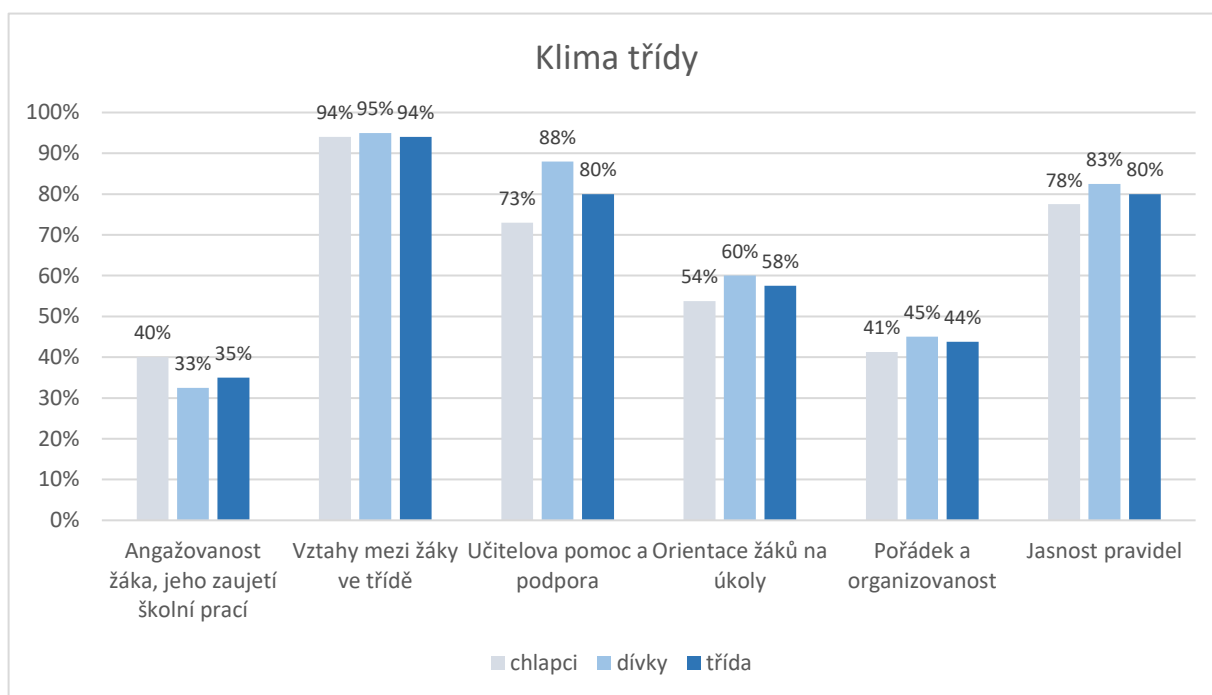
Tabulka 6: Státní gymnázium, 1. ročník – Jasnost pravidel

		Jasnost pravidel						Výsledek	
		6		12 R		18		24	
Chlapci	Ne	1	Ano	1	Ano	3	Ano	3	8
	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ano	3	Ano	1	Ano	3	Ano	3	10
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
	Ano	3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
	Ne	1	Ano	1	Ano	3	Ano	3	8
	Ano	3	Ano	1	Ano	3	Ano	3	10
	Dívky	Ne	1	Ne	3	Ano	3	Ano	3
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ano	1	Ano	3	Ano	3	10
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ano		3	Ne	3	Ano	3	Ano	3	12
Ne		1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
Ne		1	Ano	1	Ne	1	Ne	1	4
Ne		1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
Ne		1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10
Ne		1	Ne	3	Ano	3	Ano	3	10

Tabulka 7: Aktuální forma, Státní gymnázium, 1. ročník

Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací			Vztahy mezi žáky ve třídě			Učitelova pomoc a podpora		
chlapci	7,2	40%	chlapci	11,5	94%	chlapci	9,8	73%
dívky	6,6	33%	dívky	11,6	95%	dívky	11	88%
třída	6,8	35%	třída	11,54	94%	třída	10,4	80%
Orientace žáků na úkoly			Pořádek a organizovanost			Jasnost pravidel		
chlapci	8,3	54%	chlapci	7,3	41%	chlapci	10,2	78%
dívky	8,8	60%	dívky	7,6	45%	dívky	10,6	83%
třída	8,6	58%	třída	7,5	44%	třída	10,4	80%

Graf 1: Státní gymnázium, 1. ročník

Státní gymnázium – 1. ročník

Proměnná Angažovanost žáka se u chlapců i dívek pohybovala kolem 7 bodů, tedy spíše pod průměrem, nižší však byla u dívek. Naopak vztahy mezi žáky mají hodnocení velmi nadprůměrné blíží se ke 12 bodům. Proměnná Učitelova pomoc se pohybovala kolem 10 bodů, dívky jeho podporu vnímají pozitivněji než chlapci. Orientace žáků na úkoly je mírně nad průměrem, opět vyšší u dívek než chlapců.

Organizovanost třídy se pohybovala kolem 7 bodů, tedy spíše podprůměrná. Jasnost pravidel dosahovala přibližně 10 bodů, i zde proměnnou dívky hodnotily větším počtem bodů než chlapci.

Třídní učitel

Podle třídní učitelky studenti ve třídě vkládají do školních činností hodně energie, především do činností mimo vyučování jako jsou adaptační výlety, akademie či studentský majáles, kdy vše organizují sami. Studenti jsou ve třídě rádi v kontaktu. Učitelka považuje organizaci třídy za dobrou. Studenti mají rozdělené funkce jako starosta třídy, místopředseda či pokladník. Učitelka nemá ve třídě příliš vlastních pravidel. Je důležité, aby studenti dodržovali školní řád, při zkoušeních a testech jsou pravidla mírnější, učitelka je shovívavá. Omluvenky vyžaduje od všech, ale pozdní dodání omlouvá. Pravidla se mohou měnit. O svých studentech si myslí, že rádi sní s otevřenými očima. I když nevyrušují, pozná, že ji nevnímají a spíše jsou ponořeni do vlastních myšlenek. Na začátku roku měli studenti chuť se seznamovat, poznávali se, navazovali nové vztahy. Učitelka nedokáže říct, zda mezi studenty vznikla pevnější přátelství, neboť je zná pouze ze školy, ale vztahy ve třídě mají podle ní dobré. Ve třídě je podle učitelky důležité udělat kus práce, aby látka nezůstala k samostudiu, při hodinách se studenti nemohou poflakovat. Učitelka má pocit, že většina studentů dává pozor na to, co říká. Třída je velmi hlučná, ale aktivní a ukázněná. Před koncem vyučování studenti netrpělivě čekají na zvonění. Třída se snadno nadchne nějakým nápadem či projektem a je schopna na něm společně pracovat.

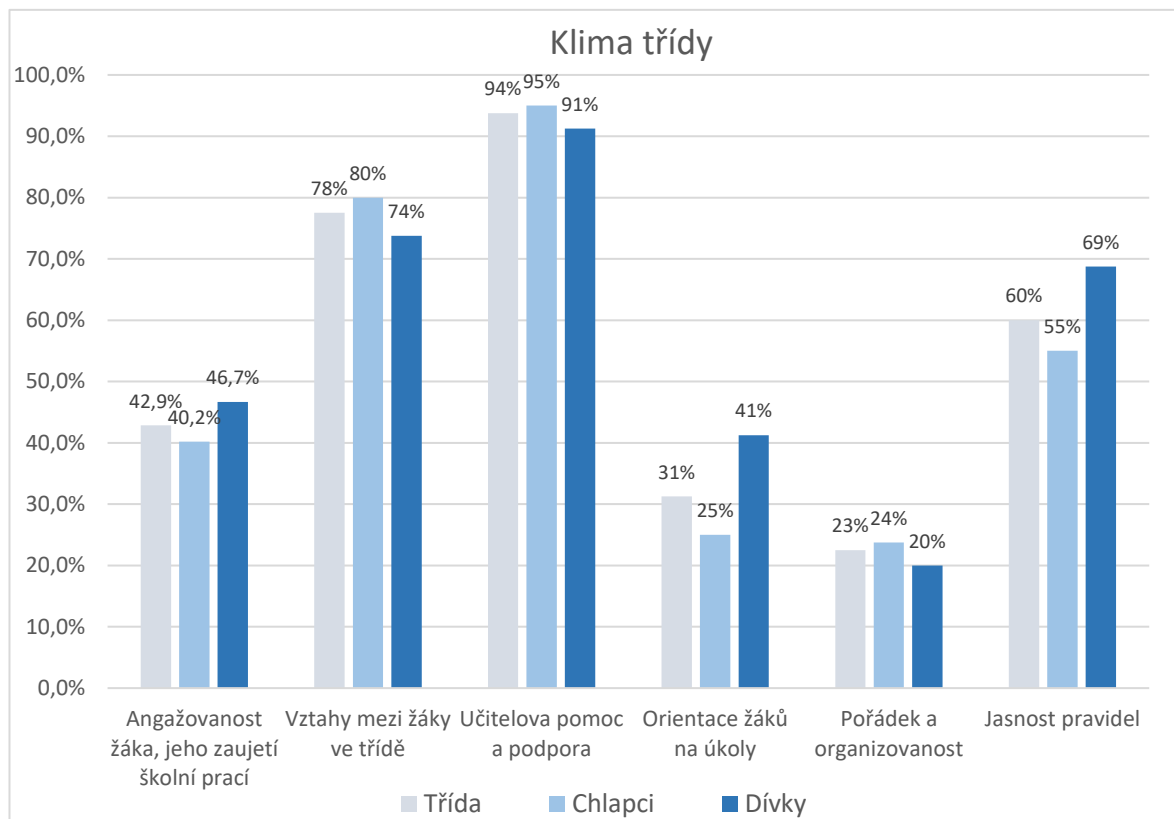
Tabulka 8: Státní gymnázium, 2. ročník – Chlapci a dívky

	Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	Vztahy mezi žáky ve třídě	Učitelova pomoc a podpora	Orientace žáků na úkoly	Pořádek, organizovanost	Jasnost pravidel
Chlapci	8	10	12	6	6	12
	6	10	12	4	4	8
	8	10	12	4	4	10
	6	10	12	6	6	8
	6	12	10	6	6	10
	10	10	12	8	4	4
	4	10	12	4	4	6
	4	10	12	4	8	6
	4	10	12	8	8	6
	8	12	12	8	6	8
	8	10	8	6	4	6
	6	12	12	6	6	10
	6	10	12	4	8	12
	10	10	12	10	8	12
Dívky	10	12	12	8	8	12
	8	8	12	10	6	8
	8	9	8	10	6	6
	8	10	12	8	6	12
	6	10	12	4	4	10
	6	12	12	4	4	8
	8	8	12	8	6	8
	6	10	10	6	6	12

Tabulka 9: Aktuální forma, Státní gymnázium, 2. ročník

Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací			Vztahy mezi žáky ve třídě			Učitelova pomoc a podpora		
chlapci	6,7	40,2%	chlapci	10,4	80%	chlapci	11,6	95%
dívky	7,5	46,7%	dívky	9,9	74%	dívky	11,3	91%
třída	7	42,9%	třída	10,2	78%	třída	11,5	94%
Orientace žáků na úkoly			Pořádek a organizovanost			Jasnost pravidel		
chlapci	6	25%	chlapci	5,9	24%	chlapci	8,4	55%
dívky	7,3	41%	dívky	5,8	20%	dívky	9,5	69%
třída	6,5	31%	třída	5,8	23%	třída	8,8	60%

Graf 2: Státní gymnázium, 2. ročník

Státní gymnázium – 2. ročník

Proměnná angažovanost žáka je vyšší než v prvním ročníku, ale stále jsou její hodnoty pod průměrem. Dívky jsou školní prací zaujatí více než chlapci. Vztahy mezi žáky dosahují poměrně vysokých hodnot, avšak o mnoho nižších než v prvním ročníku. Velmi nadprůměrná je zde učitelova pomoc a podpora. Proměnná Orientace žáků na úkoly dosáhla velmi nízkých hodnot, v případě chlapců to bylo pouhých 6 bodů. Ještě hůře dopadla proměnná Organizovanost třídy, kdy její hodnoty nepřekročily 5,9 bodu. Velmi špatně ji hodnotily především dívky. Pravidla ve třídě se zdají méně jasná chlapcům než dívkám.

Třídní učitel

Třídní učitelka si o své třídě myslí, že studenti do školních činností vkládají hodně energie. Jsou aktivní a snaživí, usilují o dobré známky a snaží se vytvářet ve třídě dobrou atmosféru. Problémem jsou domácí úkoly, které studenti často nevypracují. Studenti ve třídě jsou od začátku velmi rádi v kontaktu, chtěli se seznamovat a neexistují mezi nimi

žádní outsideri. Scházejí se i mimo školu i s třídní učitelkou. Pomáhají si s úkoly a přípravami na zkoušení. Mají velmi v oblibě školní výlety či adaptační pobyty. Pravidla jsou v hodinách jasná, učitelka má přirozenou autoritu a studenti vědí, co si mohou dovolit. I učitelka má svá pravidla, chodí do hodin včas a včas je také ukončuje. Snaží se být spravedlivá a nápomocná svým studentům, kteří za ní mohou přijít s jakýmkoli problémem. Opisování či podvádění učitelka trestá přísně, v organizačních věcech je více tolerantní. Pravidla se mohou měnit. Její studenti často sní s otevřenýma očima. V hodinách je důležité udělat kus práce, proto se učitelka snaží omezit látku tak, aby bylo řečeno vše důležité, ale zvládnutelné v hodině, aby studentům nemusela dávat domácí práci. Na doma mají spíše četbu. Při vyučování je třída tichá, učitelka od nich vyžaduje pozornost, o přestávkách jsou hlučnější, ale klidní. Před koncem hodiny studenti hlídají čas a upozorňují učitelku. Ve třídě vznikla řada přátelství i partnerský vztah. Při hodinách není čas na poflakování. Třída se příliš často nenadchne nějakým nápadem, pouze jedinci a ostatní se spíše vezou. Učitelka je do plánování musí tlačit.

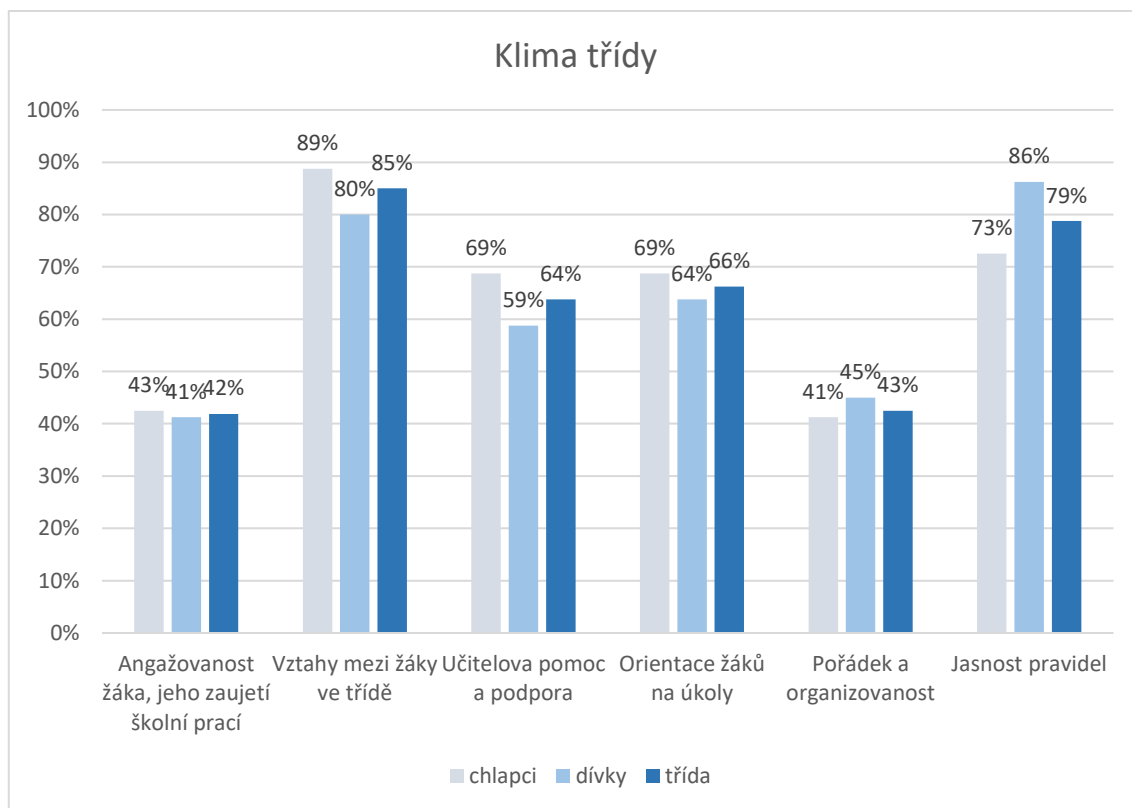
Tabulka 10: Soukromé gymnázium, 1. ročník – Chlapci a dívky

	Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	Vztahy mezi žáky ve třídě	Učitelova pomoc a podpora	Orientace žáků na úkoly	Pořádek, organizovanost	Jasnost pravidel
Chlapci	6	11	6	12	12	8
	10	10	6	10	8	8
	7	12	12	10	6	12
	6	10	10	6	4	8
	8	12	12	10	8	10
	10	12	8	10	8	10
	4	10	12	8	6	12
	8	12	10	10	6	10
Dívky	10	12	6	10	10	12
	8	12	10	8	8	12
	6	12	12	8	8	10
	8	12	12	10	10	12
	8	10	4	8	4	8
	6	6	8	10	4	12
	10	12	12	10	10	12
	6	6	10	8	6	12
4	12	4	10	8	8	

Tabulka 11: Aktuální forma, Soukromé gymnázium, 1. ročník

Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací			Vztahy mezi žáky ve třídě			Učitelova pomoc a podpora		
chlapci	7,4	43%	chlapci	11,1	89%	chlapci	9,5	69%
dívky	7,3	41%	dívky	10,4	80%	dívky	8,7	59%
třída	7,35	42%	třída	10,8	85%	třída	9,1	64%
Orientace žáků na úkoly			Pořádek a organizovanost			Jasnost pravidel		
chlapci	9,5	69%	chlapci	7,3	41%	chlapci	9,8	73%
dívky	9,1	64%	dívky	7,6	45%	dívky	10,9	86%
třída	9,3	66%	třída	7,4	43%	třída	10,3	79%

Graf 3: Soukromé gymnázium, 1. ročník

Soukromé gymnázium – 1. ročník

Proměnná Angažovanost žáka se u chlapců i dívek pohybovala kolem 7 bodů, tedy lehce pod průměrem. Velmi dobře dopadla proměnná Vztahy mezi žáky ve třídě, která u chlapců i dívek často dosahovala 12 bodů. Proměnná Pomoc a podpora učitele v této třídě dopadla nejhůře ze všech 4 měřených tříd. Některé dívky ji hodnotily pouze 4 body. Orientace žáků na úkoly se pohybovala kolem 10 bodů, tedy nejvyšší ze všech měřených tříd. Pořádek a organizovanost třídy vnímají chlapci i dívky podobně, body byly lehce pod průměrem. Naopak jasnost pravidel je ve třídě velmi vysoká, u dívek se často vyskytlo hodnocení 12 body.

Třídní učitel

Učitel si o svých studentech myslí, že do činností ve škole vkládají hodně energie. Domnívá se, že studenti jsou mezi sebou rádi v kontaktu. O své třídě tvrdí, že je dobře organizována a zmiňuje konkrétní funkce, které studenti vykonávají. Jsou jimi například pokladník nebo různé služby. Ples si studenti zajišťují sami. Mají ve třídě také službu na

květiny, o tu se ale třídní učitel nezajímá. Třídní učitel nenastavil žádná konkrétní pravidla. Po svých žácích vyžaduje pouze dodržování školního řádu, na něm lpí, ale netrestá. O svých studentech si myslí, že velmi často sní s otevřenýma očima a ponořují se do svých myšlenek. Studenti v jeho třídě mají zájem se mezi sebou seznamovat, sami navrhli adaptační výlet do Slovinska. V hodinách není důležité vše dokončit, studenti práci mohou dodělat i doma. O své třídě učitel tvrdí, že je velmi aktivní, hlučná a nebojí se zeptat. Ke konci vyučování jsou studenti trpěliví a čekají na ukončení výuky učitelem, který čas konce vyučování dodržuje. Ve třídě vznikla řada přátelství, dokonce i hlubší vztahy. Většina studentů dává skutečně pozor na to, co učitelé říkají, až na výjimky. Studenti se velmi snadno nadchnou nějakým projektem a pracují na něm společně.

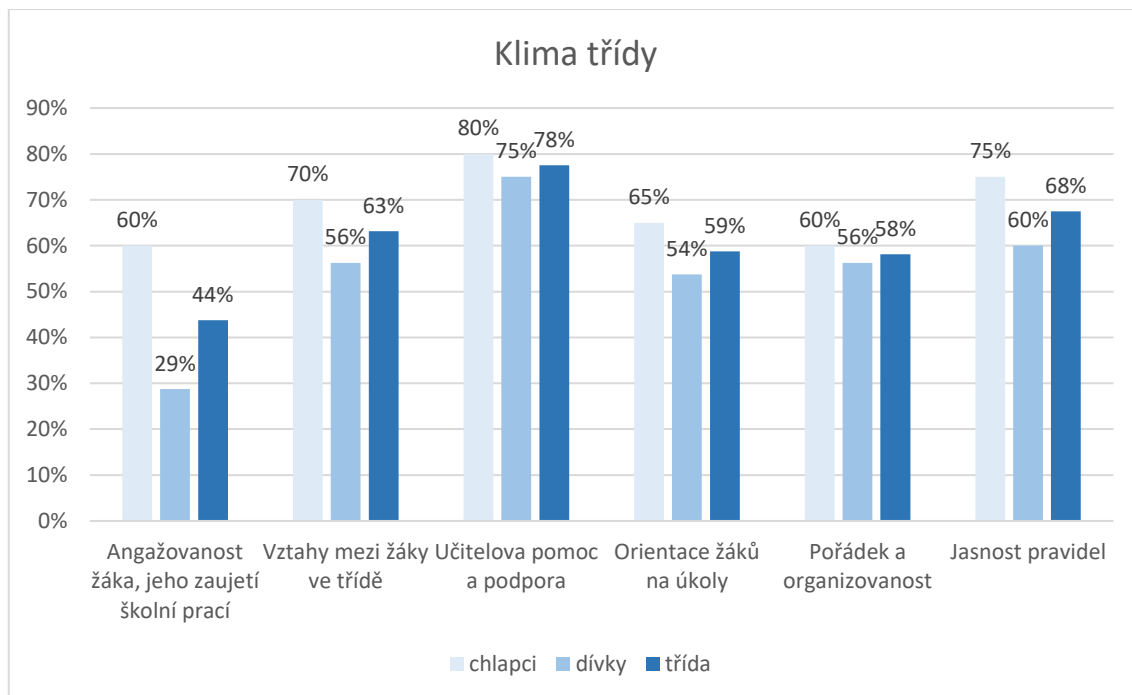
Tabulka 12: Soukromé gymnázium, 2. ročník – chlapci a dívky

	Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	Vztahy mezi žáky ve třídě	Učitelova pomoc a podpora	Orientace žáků na úkoly	Pořádek, organizovanost	Jasnost pravidel
Chlapci	8	10	8	8	10	12
	6	8	12	10	10	12
	10	10	12	10	8	8
	8	12	8	10	8	10
	12	8	12	8	8	8
Dívky	6	12	10	8	10	6
	4	10	12	10	8	8
	4	12	12	10	8	10
	8	6	8	8	8	10
	6	6	10	8	8	8
	6	8	10	8	8	8
	8	10	8	10	10	10
	8	4	10	4	8	10

Tabulka 13: Aktuální forma, Soukromé gymnázium, 2. ročník

Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací			Vztahy mezi žáky ve třídě			Učitelova pomoc a podpora		
chlapci	8,8	60%	chlapci	9,6	70%	chlapci	10,4	80%
dívky	6,3	29%	dívky	8,5	56%	dívky	10	75%
třída	7,5	44%	třída	9,05	63%	třída	10,2	78%
Orientace žáků na úkoly			Pořádek a organizovanost			Jasnost pravidel		
chlapci	9,2	65%	chlapci	8,8	60%	chlapci	10	75%
dívky	8,3	54%	dívky	8,5	56%	dívky	8,8	60%
třída	8,7	59%	třída	8,65	58%	třída	9,4	68%

Graf 4: Soukromé gymnázium, 2. ročník

Soukromé gymnázium – 2. ročník

V této třídě každou proměnnou hodnotily hůře dívky než chlapci. Největší rozdíl nastal u angažovanosti žáka, kdy ji chlapci hodnotili 8 až 10 body, dívky však často pouze 4 až 6. Proměnná Vztahy mezi žáky ve třídě zde dosáhla nejnižších hodnot ze všech měřených tříd, a to v průměru 9 bodů. Učitelova pomoc a podpora dosáhla poměrně vysokých hodnot, u chlapců občas i 12 bodů. Orientace žáků na úkoly se pohybovala mírně nad průměrem, vyšší byla u chlapců. Proměnná Pořádek a organizovanost dosáhla nejvyšších hodnot ze všech měřených tříd, všichni studenti hodnotili 8 až 10 body. Jasnost pravidel je pro chlapce ve třídě vysoká, pohybuje se okolo 10 bodů. Pro dívky nižší, ale stále nad průměrem.

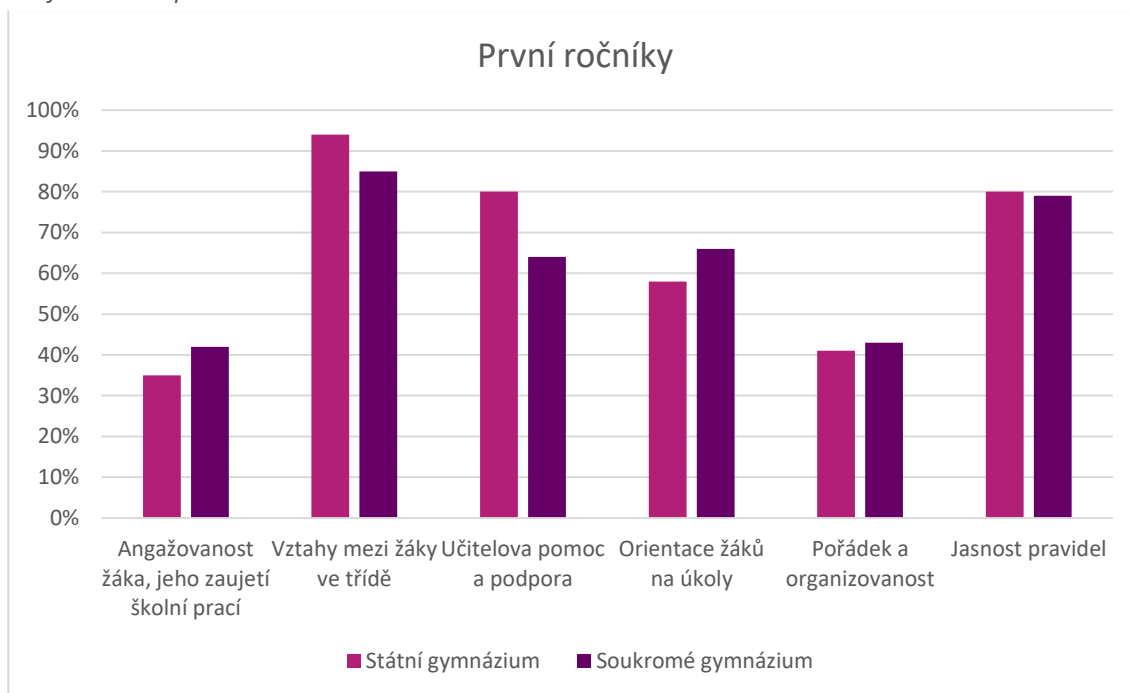
Třídní učitel

Učitel si o studentech myslí, že nejsou v hodinách příliš aktivní a ocenil by, kdyby se při vyučování více snažili. Chtěl by, aby do školních aktivit vkládali více energie. V prvním ročníku studenti nebyli příliš v kontaktu, v průběhu druhého ročníku se situace zlepšila, ovšem stále není příznivá jako v ostatních ročnících. O organizaci třídy se učitel příliš nestará. Ve třídě nemají rozdělené funkce, žádný ze studentů není lídr. Organizaci

třídy považuje spíše za špatnou. Učitel má ve třídě nastavená určitá pravidla, ale ne vždy na nich lpí, studenti je mohou porušovat, jsou volnější. O svých studentech si myslí, že často sní s otevřenýma očima a při hodinách ho občas nevnímají. Většinou ale dávají pozor, i když vypadají, že nedávají. Dříve studenti neměli chuť se mezi sebou seznamovat. Nyní je situace lepší, ale netvoří velké skupiny, omezují se na dvojice či trojice, přátelství jsou ale pevná. V hodinách není důležité udělat kus práce. Pakliže se práce nestihne, studenti ji buď dokončí doma nebo v příští hodině. Třída je velmi tichá jak v hodině, tak o přestávkách, studenti nevyrušují. Když se blíží konec hodiny, jsou ukázněni a čekají na pokyn učitele. Studenti se často nadchnou nějakým nápadem, ale domluva a provedení jsou velmi náročné, neumí si rozdělit role a dohodnout se. Výlety si navrhnou sami, velkým tématem je ples, se kterým jim učitel pomáhá.

Porovnání škol

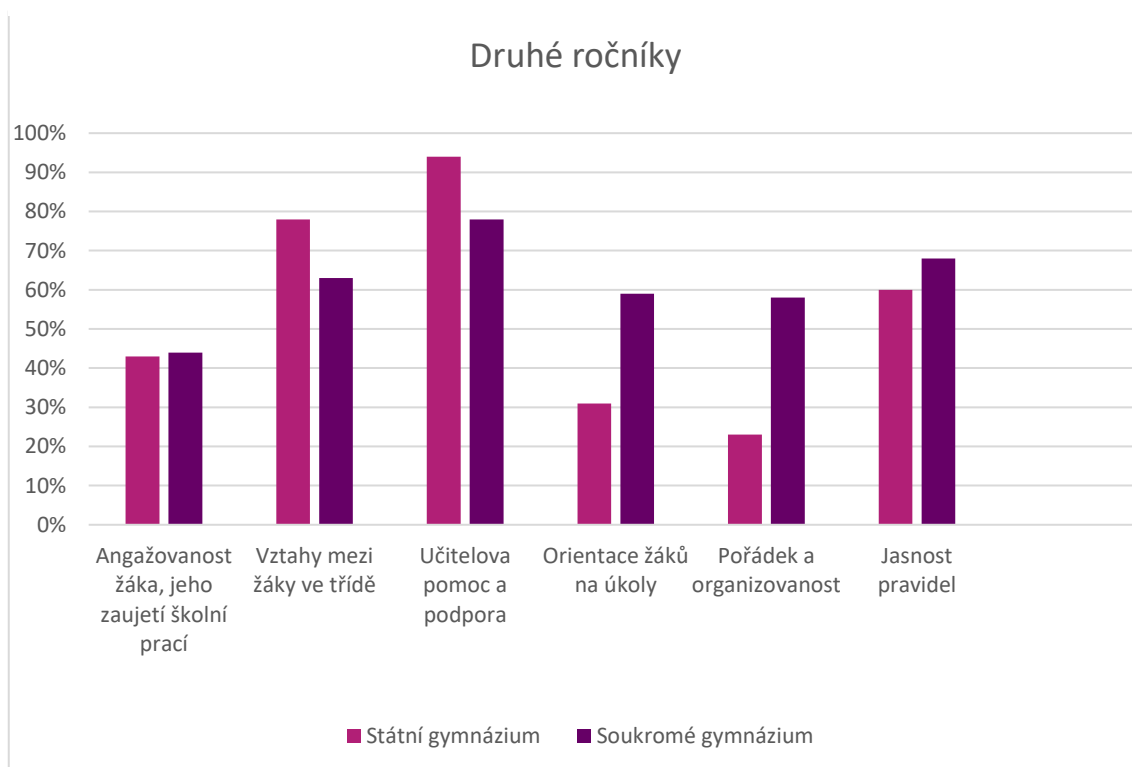
Graf 5: Klima v prvních ročnících

Graf znázorňuje porovnání klimatu prvních ročníků. Na státním gymnáziu je angažovanost žáků velmi nízká, na soukromém gymnáziu je angažovanost o trochu vyšší, ale stále pod průměrem. Vztahy jsou naopak na státním gymnáziu velmi nadprůměrné a

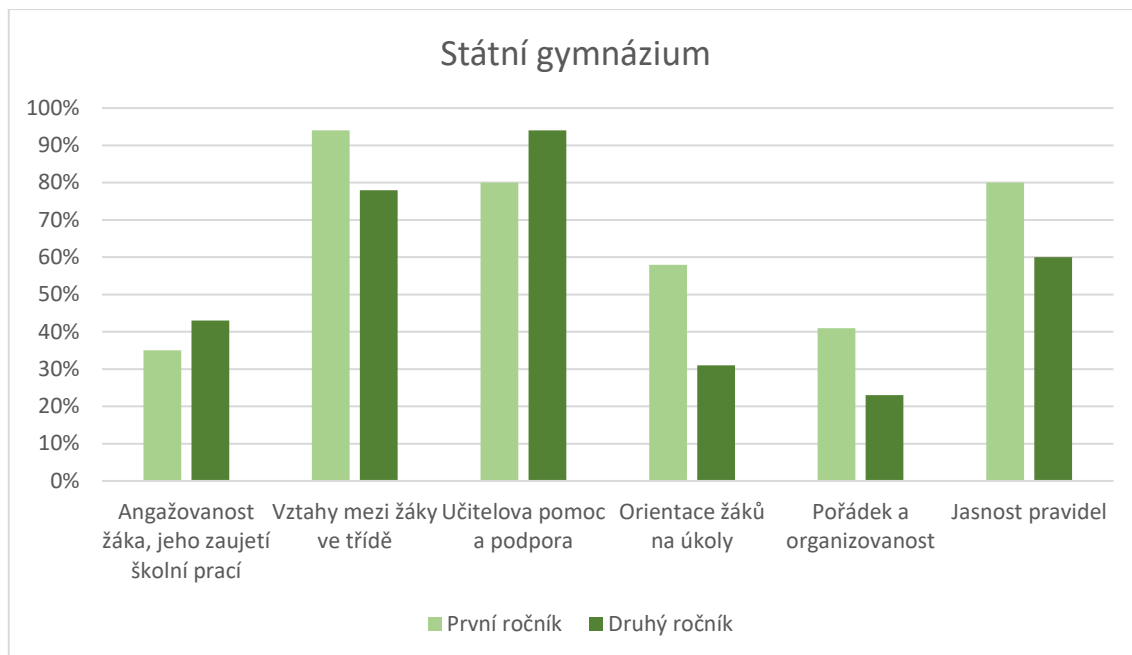
ačkoli je hodnota na soukromém gymnáziu nižší, stále jsou vztahy velmi kvalitní. Učitelova pomoc se zdá být výrazně vyšší na státním gymnáziu. Naopak proměnná Orientace žáků na úkoly je vyšší na gymnáziu soukromém. Pořádek a organizovanost jsou v obou třídách velmi podobné, lehce pod průměrem. Jasnot pravidel je relativně vysoká a také u obou tříd srovnatelná.

Graf 6: Klima ve druhých ročnících

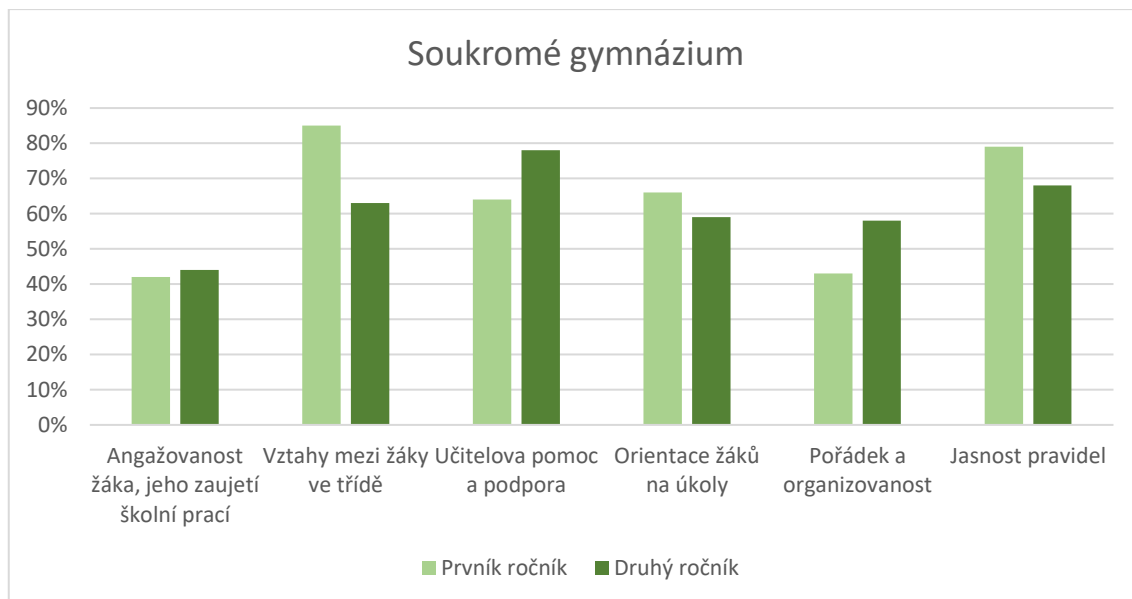
V obou druhých ročnících je angažovanost žáka lehce pod průměrem. Vtaky mezi žáky jsou na státním gymnáziu poměrně dobré, na soukromém gymnáziu však spíše průměrné. Učitelova pomoc a podpora na státním gymnáziu překvapivě vysoká, na soukromém gymnáziu o něco nižší, avšak stále nadprůměrná. Státní gymnázium má velmi nízké hodnoty u proměnných Orientace žáků na úkoly a Pořádek a organizovanost. Soukromé gymnázium se drží lehce nad průměrem. Jasnot pravidel je v obou třídách podobná, průměrná.

Graf 7: Klima na státním gymnáziu

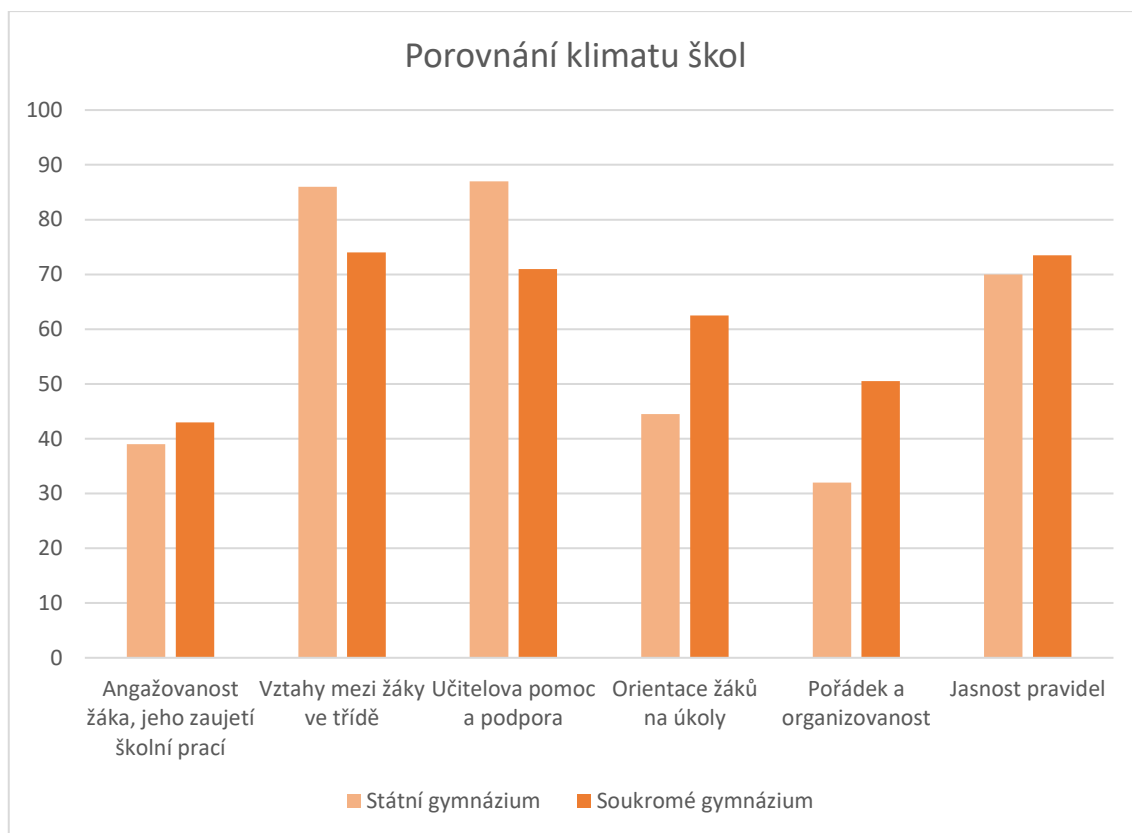
Při porovnání obou tříd na státním gymnáziu můžeme říct, že vztahy mezi žáky, orientace žáků na úkoly, pořádek a organizovanost a jasnost pravidel jsou lepší v prvním ročníku. Ve druhém ročníku je vyšší zaujetí žáka školní prací a studenti zde vnímají lépe učitelovu pomoc a podporu. Angažovanost žáků je podprůměrná, vztahy ve třídě, učitelova pomoc a jasnost pravidel jsou nadprůměrné a nejhoršího výsledku dosahuje pořádek a organizovanost ve druhém ročníku.

Graf 8: Klima na soukromém gymnáziu

Studenti soukromého gymnázia dosáhli v obou třídách téměř stejného výsledku v proměnné Angažovanost žáka, kde se její hodnota blíží průměru. Vztahy jsou lepší v prvním ročníku, ale i ve druhém jsou spíše nadprůměrné, i když dosahují znatelně nižších výsledků. Učitelova pomoc a podpora a pořádek a organizovanost jsou lepší ve druhém ročníku. Orientace žáků na úkoly a jasnost pravidel jsou lepší v ročníku prvním. Podprůměrná je pouze angažovanost žáků a organizovanost třídy v prvním ročníku soukromého gymnázia.

Graf 9: Porovnání klimatu škol

V první proměnné Angažovanost žáka dosáhlo lepších výsledků soukromé gymnázium, rozdíl je však nepatrný. Oba ročníky se nacházejí lehce pod průměrem. Vztahy ve třídě i Učitelova pomoc jsou lepší na gymnáziu státním, dosahují téměř 11 bodů z 12 možných. Na soukromém gymnáziu jsou obě proměnné nižší, stále však na velmi dobré úrovni. Orientace žáků na úkoly u studentů soukromého gymnázia přesahuje 9 bodů, u gymnázia státního je to podstatně méně, okolo 7 bodů. Hodnota proměnné Pořádek a organizovanost je opět vyšší na soukromém gymnáziu, dosahuje přesné poloviny. U státního gymnázia je to pouze 6,5 bodu. Jasnost pravidel je u obou škol poměrně vysoká, soukromé gymnázium lehce převyšuje gymnázium státní. U obou škol dopadly nejlépe hodnoty proměnných Vztahy mezi žáky ve třídě, Učitelova pomoc a podpora a Jasnost pravidel. Orientace žáků na úkoly byla spíše průměrná. Angažovanost žáka a jeho zaujetí školní prací a Pořádek a organizovanost dosahovaly spíše podprůměrných hodnot. Výsledky na státním i soukromém gymnáziu jsou velmi podobné až na malé odchylky a klima na obou školách se zdá být velmi pozitivní.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit klima v prvních a druhých ročnících jednoho státního a jednoho soukromého gymnázia a výsledky obou typů škol následně porovnat.

V teoretické části jsem se věnovala vysvětlení základních pojmů, kterými jsou školní třída, klima školy, klima školní třídy, aktéři klimatu či faktory ovlivňující klima třídy. Dále jsem se zabývala také psychickým vývojem zkoumané skupiny.

V praktické části jsem se zabývala metodami pedagogického výzkumu a samotnému výzkumnému šetření a ze získaných materiálů poskytnutých školami provedla analýzu a její výsledky zaznamenala do grafů a tabulek.

Pro své výzkumné šetření jsem použila standardizovaný dotazník CES (Dotazník sociálního klimatu školní třídy) a poté vedla krátký rozhovor s třídními učiteli všech čtyř tříd. Do výzkumného šetření bylo celkově zahrnuto 78 žáků a 4 třídní učitelé.

Podle Laškova výzkumu (1992, cit. In: Lašek 2012) žáci základních škol hodnotí vztahy ve třídě nadprůměrně, učitelovu pomoc a podporu průměrně, orientaci na úkoly a pořádek a organizovanost lehce podprůměrně a svou angažovanost a zaujetí školní prací spíše podprůměrně. Uvádí, že výsledky u středních škol jsou výrazně nižší. Výsledky mého výzkumného šetření se od Laškových výsledků mírně liší. Výzkum D. Miegové (1994) ukazuje větší rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Chlapci například vnímají lépe organizaci ve třídě, děvčatům se pravidla ve třídě zdají jasnější než chlapcům. Podobných výsledků jsem dosáhla i ve svém výzkumném šetření.

Z výsledků, ke kterým dospěla tato bakalářská práce, je zjevné, že vztahy mezi žáky a učitelovu pomoc a podpora jsou lepší na státním gymnáziu. U všech ostatních proměnných dosáhlo lepších výsledků soukromé gymnázium, ale u proměnné Angažovanost žáka a Jasnost pravidel jsou hodnoty na obou gymnáziích téměř srovnatelné. Klima ve všech třídách se zdá být spíše pozitivní. Velmi nadprůměrné jsou především vztahy mezi žáky ve třídě, ale i podpora a pomoc třídního učitele. Z výsledků dále vyplývá, že třídní klima se odvíjí především od vztahů mezi žáky navzájem a vztahy mezi žáky a učitelem. Výzkumné šetření neprokázalo žádné zásadní rozdíly v třídním klimatu na státním a soukromém gymnáziu.

Seznam použité literatury:

ČAPEK, Robert, 2010. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2742-4.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2007. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7.

GRECMANOVÁ, Helena, 2008. *Klima školy*. Olomouc: Hanex. Edukace (Hanex). ISBN 978-80-7409-010-3.

GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed., 2013. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.

HRABAL, Vladimír, 2002. *Sociální psychologie pro učitele: vybraná témata*. 2. vyd. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0436-1.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

JEŽEK, Stanislav, ed., 2005. *Psychosociální klima školy III*. Brno: MSD. ISBN 80-86633-45-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LAŠEK, Jan, 2012. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-220-1.

MAREŠ, Jiří a Stanislav JEŽEK, 2012. *Klima školní třídy: dotazník pro žáky*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-79-8.

MIEZGOVÁ, Dária, 1994. *Sociálno-psychologická klíma stredoškolskej triedy*. Nitra: VŠP.

MOOS, Rudolf H., 1997. *Evaluating educational environments*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

PROKOP, Jiří, 1996. *Škola jako sociální útvar*. Praha: Univerzita Karlova. Učební texty z didaktiky. ISBN 80-86039-01-3.

PRŮCHA, Jan, 2012. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7178-999-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYKOPALOVÁ, Hana, 1992. *Sociální klima školní třídy a možnosti jeho ovlivňování*. Olomouc.

Elektronické zdroje:

- www.old.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Dopita_25_9_2014_FF.doc.
- www.nuv.cz/uploads/6.TMZ_SPP_Klima_skolni_tridy.pdf
- www.statisticssolutions.com/classroom-environment-scale-ces/
- www.mindgarden.com/81-classroom-environment-scale

Seznam příloh:

Příloha č. 1

Dotazník CES – aktuální forma

Pokyny pro zadávání:

Nejedná se o zkoušku, nejsou zde správné nebo špatné odpovědi. Každou větu si dobře přečtěte. Odpovídá se na ni zakroužkováním Ano nebo Ne. Odpovědi nepřeskakujte, odpovězte na každou otázku. Napište jméno školy, svou třídu a pohlaví.

Děkuji.

1. Studenti v naší třídě vkládají do každé činnosti ve škole hodně energie.	Ano - Ne
2. Studenti v naší třídě jsou mezi sebou velmi rádi v kontaktu.	Ano - Ne
3. Tento učitel stráví jen málo času povídáním se žáky ve třídě.	Ano - Ne R
4. Ve třídě strávíme více času diskutováním o mimoškolních aktivitách než diskusemi o věcech vztahujících se ke školní práci.	Ano - Ne R
5. Naše třída je velmi dobře organizovaná.	Ano - Ne
6. V naší třídě jsou jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (v hodině, při zkoušení, písémkách).	Ano - Ne
7. Studenti v naší třídě při hodině rádi sní s otevřenými očima.	Ano - Ne R
8. Studenti v naší třídě nemají chuť se jeden s druhým blíže seznamovat.	Ano - Ne R
9. Tento učitel se o žáky osobně zajímá.	Ano - Ne
10. V naší třídě je velmi důležité udělat kus práce.	Ano - Ne
11. V naší třídě jsou studenti téměř stále potichu.	Ano - Ne
12. V naší třídě se často a mnoho mění pravidla (v hodině, při zkoušení, písémkách).	Ano - Ne R
13. Studenti v naší třídě často čekají na zvonění až "padne".	Ano - Ne R
14. V naší třídě byla mezi studenty uzavřena řada přátelství.	Ano - Ne
15. Tento učitel je více přítelem než autoritou.	Ano - Ne
16. V naší třídě nemusí studenti mnoho pracovat.	Ano - Ne R
17. V naší třídě se mohou studenti poflakovat, flinkat.	Ano - Ne R
18. Tento učitel vysvětlí, co se stane, když studenti poruší pravidla hry (v hodinách, při zkoušení, písémkách).	Ano - Ne
19. Většina studentů v naší třídě skutečně dává pozor na to, co učitelé říkají.	Ano - Ne
20. Naše třída se snadno nadchne nějakým nápadem, projektem.	Ano - Ne
21. Tento učitel dovede vystoupit z role učitele, když má pomoci žákům.	Ano - Ne
22. Naše třída je spíše společenským prostředím než místem pro učení se něčemu.	Ano - Ne R
23. Naše třída je velmi často hlučná.	Ano - Ne R
24. Tento učitel vysvětlí, jaká jsou ve třídě pravidla (v hodině, při zkoušení, písémkách).	Ano - Ne

Škola:

Třída:

Pohlaví:

Seznam tabulek

Tabulka 1: Státní gymnázium, 1. ročník – Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	29
Tabulka 2: Státní gymnázium, 1. ročník – Vztahy mezi žáky ve třídě.....	29
Tabulka 3: Státní gymnázium, 1. ročník – Učitelova pomoc a podpora	30
Tabulka 4: Státní gymnázium, 1. ročník – Orientace žáků na úkoly.....	30
Tabulka 5: Státní gymnázium, 1. ročník – Pořádek a organizovanost	31
Tabulka 6: Státní gymnázium, 1. ročník – Jasnost pravidel	31
Tabulka 7: Aktuální forma, Státní gymnázium, 1. ročník	32
Tabulka 8: Státní gymnázium, 2. ročník – Chlapci a dívky	34
Tabulka 9: Aktuální forma, Státní gymnázium, 2. ročník	34
Tabulka 10: Soukromé gymnázium, 1. ročník – Chlapci a dívky	37
Tabulka 11: Aktuální forma, Soukromé gymnázium, 1. ročník	37
Tabulka 12: Soukromé gymnázium, 2. ročník – chlapci a dívky	40
Tabulka 13: Aktuální forma, Soukromé gymnázium, 2. ročník	40

Seznam grafů

Graf 1: Státní gymnázium, 1. ročník.....	32
Graf 2: Státní gymnázium, 2. ročník.....	35
Graf 3: Soukromé gymnázium, 1. ročník	38
Graf 4: Soukromé gymnázium, 2. ročník	41
Graf 5: Klima v prvních ročnících	42
Graf 6: Klima ve druhých ročnících	43
Graf 7: Klima na státním gymnáziu.....	44
Graf 8: Klima na soukromém gymnáziu.....	45
Graf 9: Porovnání klimatu škol.....	46